

ZDENĚK PŘIBYL

K ZÁKLADŮM PRÁVNÍ ÚPRAVY FINANČNÍHO HOSPODAŘENÍ VÝROBNÍCH HOSPODÁŘSKÝCH JEDNOTEK A PODNIKŮ

Význam finančního hospodaření (hospodaření s peněžními prostředky) socialistických organizací, v tom především státních hospodářských organizací, je vyjádřen i právní úpravou tohoto hospodaření.¹⁾ Tyto ekonomické vztahy jsou u nás podrobovány právní regulaci prakticky od samého začátku budování socialistického národního hospodářství. Jednotlivé úpravy toho se týkající byly zpravidla vydávány pro období pětiletých plánů rozvoje národního hospodářství, i když to neplatilo absolutně.²⁾

¹⁾ Na význam právní regulace finanční činnosti socialistického státu, v tom přirozeně i finančního hospodaření státních organizací, a s tím související finanční disciplíny poukazuje např. BAKES, M. a kol.: Československé finanční právo, Panorama, Praha 1979, s. 17 a násl., který v podrobnostech odkazuje na další práce. Ještě pregnantněji vyjadřuje myšlenku potřebnosti právní regulace finančního hospodaření státních organizací BAKES, M. ve svém díle Teoretické otázky finančního práva, Univerzita Karlova, Praha 1979, kde na s. 17 uvádí: „Finanční činnost socialistického státu (k níž na s. 20 řadí i finanční hospodaření státních organizací — pozn. Z. P.) je jedním z projevů jeho ekonomických funkcí, je součástí hospodářskoorganizátorské funkce socialistického státu. Jedině stát může stanovit určitý řád, podle kterého se vytvářejí a používají všechny peněžní fondy... Tato činnost... je upravena právními předpisy.“

²⁾ Vývojově je tato právní regulace představována následující řadou právních předpisů, v ní každý další vždy (pokud není výslovně uvedeno jinak) rušil předcházející:

- zákon č. 51/1948 Sb., o úpravě některých finančních poměrů národních podniků průmyslových a potravinářských, a zákon č. 161/1949 Sb., o úpravě některých finančních poměrů některých dalších národních podniků;
- zákon č. 104/1950 Sb., o financování národních a komunálních podniků;
- zákon č. 106/1951 Sb., o úpravě financování národních a komunálních podniků;
- zákon č. 83/1958 Sb., o úpravě finančního plánování a finančního hospodaření národních podniků a ostatních hospodářských organizací státního socialistického sektoru (zrušeného — s výjimkou § 14 — zákonem o opatřeních předsednictva Národního shromáždění č. 36/1966 Sb., kterým se zrušují některé právní předpisy);
- vládní vyhláška č. 90/1965 Sb., o plánovitém řízení národního hospodářství;
- vládní nařízení č. 100/1966 Sb., o plánovitém řízení národního hospodářství (které bylo několikrát změněno a doplněno);
- nařízení vlády ČSSR č. 14/1971 Sb., o finančním hospodaření státních a dalších hospodářských organizací;
- nařízení vlády ČSSR č. 139/1971 Sb., o finančním hospodaření státních hospodářských a některých dalších socialistických organizací;
- nařízení vlády ČSSR č. 151/1975 Sb., o finančním hospodaření státních hospodářských a některých dalších socialistických organizací;
- nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb., o finančním hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků.

Mezi těmito jednotlivými úpravami — lze říci — nebyly rozdíly převahou koncepčního charakteru.

Pro sedmý, tj. nynější, pětiletý plán rozvoje národního hospodářství ČSSR byla funkce finančního hospodaření zdůrazněna ještě zvlášť speciálními finančními právními instituty, které odvozují svou obsahovou náplň ze Souboru opatření ke zdokonalení soustavy plánovitého řízení národního hospodářství po roce 1980³⁾ (dále cituji tento dokument jen jako „Soubor opatření“).

Cílem tohoto článku je ukázat přehledně v celém komplexu základní prvky právní úpravy finančního hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků. Jde tedy nikoliv o podrobný výklad jednotlivých ustanovení právních předpisů a způsobu jejich realizace, ale spíše o syntetický pohled na dotčenou část našeho právního řádu se záměrem umožnit základní orientaci v problematice, naznačit některé teoretické problémy s ní souvisící a usnadnit vstup do jejího studia.

I. PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY

Základy právní úpravy finančního hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků i pro sedmou pětiletku jsou obsaženy zejména v hospodářském zákoníku (zákon č. 109/1964 Sb. ve znění pozdějších předpisů, jak bylo vyhlášeno pod poř. č. 37/1971 Sb., a ve znění doplněném zákonem č. 144/1975 Sb.) a v zákoně o odvodech do státního rozpočtu a příspěvku na sociální zabezpečení (zákon č. 111/1971 Sb. ve znění pozdějších předpisů). Ovšem právě tyto dva citované právní předpisy mají doznat v dohledné době některých změn.*) Novelizace hospodářského zákoníku byla uložena přímo Souborem opatření⁴⁾ a rovněž nutnost novelizace zákona o odvodech do státního rozpočtu a příspěvku na sociální zabezpečení vyplývá z tohoto Souboru opatření;⁵⁾ výslovně novelizaci tohoto zákona ohlásil federální ministr financí již v prosinci 1979 na aktivu pracovníků federálního ministerstva financí.⁶⁾

Protože hospodářský zákoník obsahovou úpravu finančního hospodaření státních ani jiných hospodářských organizací neobsahuje, lze předpokládat, že ani jeho novela se nedotkne dále uvedené konkrétní úpravy finančního hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků. Při novelizaci zákona o odvodech do státního rozpočtu a příspěvku na sociální zabezpečení budou „zpracovány a projednány kromě úpravy sazeb odvodu ze zisku i další úpravy směřující ke zvýšení účinnosti působení soustavy

³⁾ Soubor opatření ke zdokonalení soustavy plánovitého řízení národního hospodářství po roce 1980, schválený usnesením vlády ČSSR č. 42 ze dne 31. ledna 1980, in: Ke zdokonalení plánovitého řízení národního hospodářství, Svoboda, Praha 1980, s. 13—85.

⁴⁾ Viz Soubor opatření..., tamtéž, s. 84.

⁵⁾ Soubor opatření..., tamtéž, s. 45; viz oddíl věnovaný odvodům do státního rozpočtu.

⁶⁾ Viz LÉR, L.: Aktivně ve finanční politice, Finance a úvěr, XXX, 1980, 1, s. 4.

*) Tento článek byl psán v době, kdy autorovi nebylo ještě známo znění novel těchto dvou předpisů, jež mezitím byly publikovány pod č. 165/1982 Sb. (novela hospodářského zákoníku) a č. 161/1982 Sb. (nový zákon o odvodech do státního rozpočtu). Změny obsažené v těchto nových předpisech nedotýkají se však podstatněji dalších úvah v článku obsažených, ovšem odkazy na původní předpisy je třeba chápat pod zorným úhlem naznačených změn.

odvodů do státního rozpočtu jako celku a k její racionalizaci a žádoucím zjednodušení“.⁷⁾ Tyto změny se zajisté dále uvedené úpravy finančního hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků určitým způsobem dotknou, pokud však vývoj názorů na řízení ekonomických procesů nepřinese významnější změny v dnešních záměrech řídicích orgánů ohledně nástrojů řízení uplatňovaných v soustavě plánovitého řízení národního hospodářství pro další období, nemělo by jít o podstatné zásahy do zásad této úpravy, neboť tyto zásady byly formulovány víceméně již se zřetelem na zamýšlenou novelizaci. Ostatně samy tyto předpisy již umožňují – cestou odvodů ze zisku nebo kombinací slev a snížení sazby odvodů ze zisku anebo slevou v absolutní částce – přechod na onen stav, který s sebou přinese novelizovaný zákon o odvodech do státního rozpočtu a příspěvku na sociální zabezpečení.⁸⁾

Současná konkrétní právní úprava finančního hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků je obsažena především v nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb., o finančním hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků, které má převahou svodný a rámcový charakter. Konkrétní ustanovení, především ustanovení o způsobu vytváření a použití jednotlivých fondů výrobních hospodářských jednotek a podniků, obsahují zejména

- vyhláška FM PSV č. 143/1980 Sb., o usměrňování mzdových prostředků a odměňování práce,
- vyhláška FMF a předsedy SBČS č. 162/1980 Sb., o financování reprodukce základních prostředků,
- vyhláška FMF č. 163/1980 Sb., o financování neinvestičních výdajů na rozvoj vědy a techniky,
- vyhláška FMF č. 164/1980 Sb., o financování oběžných prostředků,
- vyhláška FMF a ÚRO č. 165/1980 Sb., o fondu kulturních a sociálních potřeb.

Přijetí výše uvedeného nařízení vlády ČSSR a těchto vyhlášek časově předstihlo souběžně připravovanou novelizaci hospodářského zákoníku a zákona o odvodech do státního rozpočtu, a to z toho důvodu, že úprava v oněch předpisech obsažená realizuje nejpodstatnější část zásad obsažených v Souboru opatření, která bylo zapotřebí začít uvádět v život již ode dne 1. ledna 1981 tak, aby nové pozměněné ekonomické nástroje byly k dispozici již při vstupu do sedmého pětiletého plánu. Platí totiž to, na co již bylo v odborné právní literatuře poukázáno, že totiž ekonomický obsah společenských vztahů, vyplývající ze Souboru opatření, a jeho právní forma (mocenskovolní vyjádření tohoto ekonomického obsahu) tvoří vzájemně nerozlučnou jednotu, a to do té míry, že bez transformace tohoto ekonomického obsahu do právních předpisů by Soubor opatření vůbec nemohl vstoupit do stadia realizace.⁹⁾ Potřeba novelizace právních před-

7) ŠOUREK, S.: Rozvoj chozrasčotu a úloha financí, Finance a úvěr, XXX, 1980, 6, s. 373.

8) Srovnej Soubor opatření..., tamtéž, s. 45.

9) Viz KARFÍKOVÁ, M.: Funkce finančně právních předpisů při realizaci Souboru opatření ke zdokonalení soustavy plánovitého řízení národního hospodářství po roce 1980, Právník, CXX, 1982, 1, s. 24. Karfíková správně vyvozuje tuto jednotu především ze vzájemného vztahu ekonomické základny každé společnosti a ideologické nadstavby této základny.

pisů, vyplývající ze Souboru opatření, není stejné časové naléhavosti.¹⁰⁾ Avšak předpisy o finančním hospodaření stojí v tomto směru na předním místě. Vyplývá to z předmětu jejich úpravy, jímž jsou určité hodnotové vztahy (především vztahy, jejichž regulace může mít silně stimulující funkci). A právě hodnotové vztahy představují v Souboru opatření jeden z hlavních prostředků, majících stimulovat vyšší efektivnost a lepší kvalitu společenské výroby v souladu s úkoly vyplývajících ze státního plánu rozvoje národního hospodářství.

II. PŮSOBNOST PRÁVNÍ ÚPRAVY

Tzv. osobní působnost právní úpravy obsažené ve výše uvedených právních předpisech (tzn. na které právní subjekty se tato úprava vztahuje) je stanovena tak, že daná úprava se vztahuje především na výrobní hospodářské jednotky a podniky a dále na ústřední orgány státní správy a národní výbory, pokud tyto ústřední orgány a národní výbory řídí výrobní hospodářské jednotky a podniky. Jak je již z terminologie použité v tomto vymezení osobní působnosti („výrobní hospodářské jednotky“, „podniky“) patrné, je označování subjektů, na něž se úprava vztahuje (subjektů finančního hospodaření), poněkud odchylné od onoho, s jakým obecně pracují naše jiné pozitivně právní předpisy při označování právních subjektů. Tyto jiné právní předpisy totiž běžně užívají pro označení subjektů výraz „socialistická organizace“. Je proto problematice označování subjektů jakožto „výrobních hospodářských jednotek“ a „podniků“ v právní úpravě finančního hospodaření, kteréžto označování platí právě jen pro obor působnosti této úpravy (což je třeba zvláště zdůraznit), třeba věnovat bližší pozornost.

Výrazem „výrobní hospodářská jednotka“ v nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. se rozumí něco poněkud jiného než v nařízení vlády ČSSR č. 91/1974 Sb., o organizaci výrobních hospodářských jednotek a o jejich statutech. Zatímco zde jde především o vymezení určitého způsobu organizačního uspořádání výrobně technické základny a jejích činností, bez zřetele na jeho organizačněprávní povahu, v nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. se výrobní hospodářská jednotka chápe spíše právě jako určitá organizačněprávní forma, jako konkrétní subjekt hospodaření určitého druhu. V souladu s tím se výrobními hospodářskými jednotkami ve smyslu tohoto nařízení rozumějí výrobní hospodářské jednotky (v nevýrobních odvětvích jiné obdobné — např. obchodní — jednotky) všech organizačních forem (proklamovaných nařízením vlády ČSSR č. 91/1974 Sb.) s výjimkou oborového podniku bez přidružených organizací. Jsou tedy podle nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. výrobními hospodářskými jednotkami trusty podniků, koncerny a oborové podniky s přidruženými organizacemi. Přitom nezáleží na tom, zda jsou tyto jednotky řízeny v oboru působnosti federace nebo v oboru působnosti republik.

¹⁰⁾ V této souvislosti je na místě upozornit na dělení hodnotových vztahů do tří skupin, které provádí KARFIKOVÁ, M. (tamtéž, s. 25); pro právní regulaci každé z těchto skupin platí jiný stupeň časové naléhavosti v souvislosti s realizací Souboru opatření.

Vzhledem k tomu, že pojetí výrobní hospodářské jednotky v nových předpisech o finančním hospodaření se blíží pojetí určité organizačně-právní formy, může to v těch případech, kde podle dosud platných předpisů o organizaci výrobních hospodářských jednotek nejsou tyto jednotky právním subjektem v horizontálních vztazích (tedy v případě trustu podniků a v případě oborového podniku s přidruženými organizacemi), působit některé potíže. Tak zejména při uskutečňování plateb z prostředků fondů výrobní hospodářské jednotky jiným právním subjektům v horizontálních vztazích nebo při rozhodování o zřízení fondů (např. podle § 14 odst. 1 nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb.) nebo o použití prostředků takových fondů. V prvním z uvedených případů jde o to, že uvedené platby mohou být uskutečňovány nikoliv jménem takové výrobní hospodářské jednotky (která — nemajíc právní subjektivitu — nemůže být v horizontálních vztazích k jiným právním subjektům samostatným nositelem právních povinností, popřípadě práv), ale jménem příslušné socialistické organizace, tj. jménem generálního ředitelství trustu podniků nebo jménem oborového podniku. V druhém z uvedených případů jde o to, že takové výrobní hospodářské jednotky nemají žádný společný orgán, který by byl oprávněn rozhodovat o zřízení fondů nebo o použití prostředků, patřících celé výrobní hospodářské jednotce; nezbyde proto, než aby v takových případech rozhodovaly za celou výrobní hospodářskou jednotku orgány opět generálního ředitelství nebo oborového podniku. Oba naznačené důsledky dnešního právního stavu ovšem patrně nejsou zcela v souladu se záměry autorů nových předpisů o finančním hospodaření (a pravděpodobně ani s intencemi Souboru opatření), vytvořit totiž z výrobních hospodářských jednotek samostatný subjekt hospodaření s fondy. Je proto naléhavým úkolem teorie i legislativy v nejbližším období, aby věnovaly pozornost uvedenému posunu v pojetí výrobních hospodářských jednotek s cílem odstranit naznačenou dvoukolejnost při hospodaření s jejich fondy.

Také výraz „podnik“ je v nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. užíván speciálním způsobem. Naše jiné pozitivněprávní předpisy výraz „podnik“ totiž vůbec samostatně neužívají; jednají vždy jen např. o „oborovém podniku“, „národním podniku“, „koncernovém podniku“, „podniku zahraničního obchodu“, „družstevním podniku“ apod., označující tímto výrazem vždy nějakou určitou organizačněprávní formu, aniž sledují vytvoření a exploataci obecného pojmu „podnik“. Ani v nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. nelze ve výrazu „podnik“ hledat označení pro obecný pojem „podnik“, nicméně určitý stupeň zobecnění se v tomto výrazu přece jen projevuje; jde zde totiž o legislativní zkratku pro skupinu některých druhů organizačněprávních forem. Přitom tuto skupinu tvoří jak organizačněprávní formy, které jsou v právních předpisech výslovně označovány jako podniky (národní podniky, koncernové podniky atd.), tak i formy, které jsou označovány jinak (např. účelové organizace, koncernové účelové organizace), tak současně i formy, které se vyskytují jen v rámci výrobních hospodářských jednotek, jakož i ty, které existují zásadně mimo tyto jednotky.

Ve smyslu nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. se konkrétně výrazem „podnik“ rozumějí:

1. všechny ostatní státní hospodářské organizace, tj. mimo ty, které byly výše uvedeny jako patřící do obsahu pojmu „výrobní

hospodářská jednotka“ (tedy mimo koncerny a mimo oborové podniky s přidruženými organizacemi), a to bez ohledu na to, zda jde o organizaci v rámci výrobní hospodářské jednotky nebo organizaci přímo podřízenou ústřednímu orgánu státní správy (samozřejmě včetně oborového podniku bez přidružených organizací);

2. koncernové podniky a koncernové účelové organizace;

3. organizace zahraničního obchodu, tj. podniky zahraničního obchodu a akciové společnosti pro provozování zahraničně obchodní činnosti.¹¹⁾

Tolik tedy o speciálním způsobu označování subjektů pro účely předpisů o finančním hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků. V souladu s ním budu výrazy „výrobní hospodářská jednotka“ a „podnik“ užívat důsledně i já v dalším textu tohoto článku. Zůstává ovšem otázkou, zda takové rozdílné užívání určitých výrazů, ba dokonce rozdílný přístup k pojetí jednotlivých pojmů v různých právních předpisech jsou účelné a zda, resp. jak by tomu event. bylo možné předcházet.

Nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. upravuje tedy právní poměry organizací řízených ústředními orgány státní správy federace a republik i organizací řízených národními výbory, jakož i některé poměry uvedených ústředních orgánů státní správy a národních výborů. Je na místě na tuto skutečnost zvlášť upozornit, neboť po federalizaci státu se stalo v naší legislativě nikoliv běžným, aby nařízení vlády ČSSR upravovalo poměry i orgánů republik a jejich organizací, tím méně poměry národních výborů a jejich organizací; z hlediska legislativní ekonomie je však třeba v tomto případě považovat takové řešení za účelné.

Věcná působnost právní úpravy finančního hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků (tzn. okruh otázek, které jsou právní úpravou regulovány) je dána předmětem této úpravy, jímž jsou:

1. finanční hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků, přičemž finančním hospodařením ve smyslu nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. se rozumí — byť se jimi nařízení nezabývá do stejné hloubky — tvorba a použití finančních zdrojů, tj. zisku a odpisů základních prostředků; přitom v právní úpravě zvláštní místo připadá tvorbě a použití fondů výrobních hospodářských jednotek a podniků, popřípadě ústředních orgánů a národních výborů;

2. činnost ústředních orgánů státní správy, která souvisí s finančním hospodařením výrobních hospodářských jednotek a podniků, spočívající zejména v tvorbě a použití resortních fondů a v přerozdělování zisku a odpisů;

3. činnost národních výborů, která souvisí s finančním hospodařením podniků řízených národními výbory, spočívající zejména v tvorbě a použití fondů a v přerozdělování zisku a odpisů.

Časová působnost právní úpravy finančního hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků (tzn. od kterého okamžiku je tato úprava účinná) byla stanovena ode dne 1. ledna 1981. Tímto dnem přešly výrobní hospodářské jednotky a podniky na nový způsob finančního hospodaření, a to zásadně všechny tyto hospodářské subjekty, neboť současně

¹¹⁾ Viz § 3 písm. c) zákona č. 42/1980 Sb., o hospodářských stycích se zahraničím.

pozbyly platnosti veškeré výjimky povolené podle dřívější právní úpravy, tj. podle nařízení vlády ČSSR č. 151/1975 Sb. (viz § 78 nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb.). Nové výjimky, tj. postup ve finančním hospodaření odchylovající se od ustanovení nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb., popřípadě dalších právních předpisů nové úpravy finančního hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků, mohly být nadále povoleny příslušným ministerstvem financí pouze těm výrobním hospodářským jednotkám, v nichž nebyla od 1. ledna 1981 plně uplatněna integrace řídicích činností; pro povolování těchto výjimek stanoví nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. některé podrobnější podmínky, jako jsou například kompetence ministerstev financí, účast jiných ústředních orgánů státní správy nebo směry možného odchylného postupu (viz § 76 citovaného nařízení vlády ČSSR).

III. ZÁSADY PRÁVNÍ ÚPRAVY

Zásady, na nichž je právní úprava finančního hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků vybudována, jsou zčásti přímo v nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. proklamovány, zčásti je nutno je vyinterpretovat z textu právních předpisů, popřípadě z materiálů, zejména ze Souboru opatření. Většina z těchto zásad se uplatňovala — aspoň v určité míře — již v předchozí úpravě, avšak nová úprava je zdůrazňuje a rozvíjí, takže je vlastně staví na kvalitativně vyšší stupeň. K nejdůležitějším zásadám současné právní úpravy finančního hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků patří tyto zásady:

1. Zásada aktivní funkce státního rozpočtu a finančního plánu. Tato zásada je proklamována v § 1 nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. a je odvozena od celkového zvyšování úlohy plánu, jež je jednou ze stěžejních idejí Souboru opatření,¹²⁾ neboť práci s rozpočtem a finančním plánem je třeba považovat za organickou součást plánovacího procesu. Podstata této zásady byla vyjádřena v literatuře zhruba tak, že čísla rozpočtu a finančního plánu nesmějí být pasívním součtem cifer, ale je třeba je chápat jako aktivní impuls k efektivnosti celého plánu; k tomu pak musí směřovat i náročný a diferencovaný rozpis úkolů finančního plánu po ose řízení a náročná práce na finančním plánu na všech stupních řízení.¹³⁾ Pro to vytvářejí předpisy o finančním hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků určité předpoklady.

2. Zásada rozvíjení chozrasčotu, považovaného za základní metodu jednak hospodaření, jednak hospodářského řízení, která — jak již bylo nejednou ukázáno — „zabezpečuje plánovité začlenění výrobních článků do celého komplexu národního hospodářství a vytváří podmínky pro všestranný rozvoj jejich iniciativy a relativní hospodářské samostatnosti“.¹⁴⁾ Také tato zásada vyplývá z § 1 nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. a — lze říci — prolíná celým jeho textem. Chozrasčot samozřejmě není ničím novým; uplatňuje se v našem národním hospodářství již od začátku

¹²⁾ Soubor opatření ..., tamtéž, s. 15—42.

¹³⁾ ŠOUREK, S.: tamtéž, s. 372.

¹⁴⁾ LÉR, L.: Kvalitativní změny v soustavě plánovitého řízení, Finance a úvěr, XXX, 1980, 6, s. 366 a násl.

padesátých let, i když jeho reálný obsah i rozsah uplatnění se v průběhu výstavby socialismu měnily. Současná právní úprava finančního hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků ovšem akcentuje jeho rozvíjení. Rozvíjení chozrasčotu je „jedním ze základních prvků Souboru opatření ke zdokonalení soustavy plánovitého řízení po roce 1980. Navazuje na zvýšení úlohy a zdokonalení plánu...“¹⁵⁾

Chozrasčot představuje „ucelený systém ekonomických vztahů mezi společnostmi a hospodářskými subjekty a mezi nimi navzájem, který je založen na plánovitém využívání zbožně peněžních vztahů s cílem stimulovat zvyšování ekonomické efektivity výroby v souladu s úkoly, stanovenými národohospodářským plánem“.¹⁶⁾ Rozvíjení chozrasčotu znamená účinnější jeho působení na efektivnost hospodářské činnosti a kvalitu jejích výsledků. Znamená ve svých důsledcích zejména zvýšení odpovědnosti výrobních hospodářských jednotek a podniků za výsledky hospodaření, znamená, že do celkových výsledků výrobních hospodářských jednotek a podniků a do hodnocení těchto subjektů se budou více promítat výsledky dosahované v oblasti výroby a služeb, hospodaření se základními prostředky, vědeckotechnického rozvoje, zahraničního obchodu atp.¹⁷⁾ Ačkoliv rozvíjení chozrasčotu znamená intenzivnější využívání zbožně peněžních vztahů, zdůrazňuje se současně těsná návaznost na národohospodářské plánování; „plán a chozrasčot musí působit v jednotě“.¹⁸⁾ Proto musí působení chozrasčotu na všech stupních řízení vycházet především z pětiletého plánu rozvoje národního hospodářství ČSSR, který stanoví základní úkoly a normativy, a z organického spojení pětiletých a ročních plánů.¹⁹⁾

Podmínky pro realizaci zásady rozvíjení chozrasčotu vytvářejí různé ustanovení předpisů o finančním hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků, zejména ustanovení o tvorbě a použití jejich fondů.

3. Zásada rozšířeného „samofinancování“. Nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. — v souladu se Souborem opatření²⁰⁾ — vychází z předpokladu, že krytí plánovaných potřeb výrobních hospodářských jednotek a podniků je odvislé především od toho, jak tyto hospodařící subjekty vytvářejí základní finanční zdroje, jimiž — shodně s dřívější právní úpravou — jsou zisk a odpisy základních prostředků (viz § 4 nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb.). Až dosud byl podíl zisku, který zůstával k dispozici výrobním hospodářským jednotkám a podnikům k financování plánovaných potřeb, poměrně malý; v roce 1979 činil podle propočtu 22 až 28 % podle jednotlivých odvětví (s výjimkou paliv a energetiky a potravinářského průmyslu), během sedmé pětiletky by se však měl zvýšit zhruba na 30 až 37 %.²¹⁾ Tím by se podstatně omezilo přerozdělování zisku prostřednictvím státního rozpočtu a — jak se předpokládá — současně zvýšil zájem výrobních hospodářských jednotek i podniků na tvorbě pláno-

15) ŠOUREK, S.: tamtéž, s. 370.

16) LÉR, L.: tamtéž, s. 367.

17) ŠOUREK, S.: tamtéž.

18) Soubor opatření..., tamtéž, s. 42.

19) ŠOUREK, S.: tamtéž.

20) Soubor opatření..., tamtéž, s. 43 a následující.

21) ŠOUREK, S.: tamtéž, s. 372.

vaného zisku i účinnost různých druhů majetkových sankcí snižujících použitelný zisk.²²⁾

Samozřejmě že i nadále právní úprava finančního hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků zachovává další zdroje ke krytí plánovaných potřeb, ovšem za jiných (přísnějších) podmínek než dosud. Jde především o úvěry v oblasti provozní a investiční; Státní banka československá však má napříště tyto úvěry poskytovat nikoliv automaticky, ale s přihlédnutím právě k rozšířené úloze vlastních zdrojů a dále k dosahovaným výsledkům od počátku pětiletého plánu a k plnění kritérií efektivnosti využití úvěru; mimo rámec základní soustavy úvěrů mají být poskytovány zaostávajícím výrobním hospodářským jednotkám zvláštní konsolidační úvěry za dále zpřísněných podmínek, a tak vyvoláván ekonomický tlak k odstranění negativních tendencí v hospodaření výrobní hospodářské jednotky.²³⁾ I nadále se předpokládají také dotace ze státního rozpočtu; ty mají být poskytovány podle zvláštních pravidel, která schválí vláda ČSSR, a to jednak k plánovitému ovlivňování hodnotových vztahů v národním hospodářství (neinvestiční dotace), jednak ve výjimečných případech podle rozhodnutí vlády ČSSR jako plánovaný zdroj financování investic (investiční dotace).²⁴⁾

Předpisy o finančním hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků vytvářejí pro realizaci zásady rozšířeného „samofinancování“ podmínky zejména ustanoveními o tvorbě a použití fondů zabezpečujících financování plánovaných potřeb (o povaze těchto fondů bude pojednáno dále). Hlavní předpoklady pro realizaci uvedené zásady však zajišťují především předpisy jiné, zejména předpisy o odvodech do státního rozpočtu a příspěvku na sociální zabezpečení a předpisy o úvěrování.²⁵⁾

4. Zásada výrobní hospodářské jednotky jako základního článku řízení. Tato zásada je v předpisech o finančním hospodaření v podstatě zásadou novou. I ona je proklamována v § 1 nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. Přetvoření výrobních hospodářských jednotek na základní článek řízení vyplynulo již ze závěrů XV. sjezdu KSČ a tato linie byla potvrzena i závěry XVI. sjezdu KSČ.²⁶⁾ Podstata této zásady tkví v tom, že výrobním hospodářským jednotkám se vytvářejí takové podmínky, aby tyto jednotky mohly ještě lépe zabezpečovat koncepční rozvoj výroby a jiných činností, které jsou u nich soustředěny, tvorbu a realizaci jednotné technické a investiční politiky, potřeby národního

²²⁾ Předpokládané rozšíření „samofinancování“ je v souladu s trendem v ostatních socialistických zemích, zejména v SSSR, kde již v roce 1978 bylo z vytvořeného zisku používáno podnikovou sférou 43 %, jak na to poukázal ŠOUREK, S.: tamtéž, s. 373.

²³⁾ Soubor opatření..., tamtéž, s. 49.

²⁴⁾ Soubor opatření..., tamtéž, s. 44.

²⁵⁾ Předpisy o odvodech do státního rozpočtu byly již citovány v oddílu „Prameny právní úpravy“, kde bylo také pojednáno o jejich zamýšlené novelizaci. Konkrétní úprava úvěrování je obsažena především v zákoně č. 144/1970 Sb., o Státní bance československé (§ 7 odst. 3), ve vyhlášce předsedy SBČS č. 158/1975 Sb., o poskytování úvěrů, zásadách bankovní měnové politiky schválených vládou ČSSR a registrovaných v částce 34/1975 Sb. a zčásti též zákoně č. 142/1970 Sb., o devizovém hospodářství, neboť vyhláška předsedy SBČS č. 158/1975 Sb. v § 23 připouští devizový úvěr jakožto úvěr obchodní, což nekoresponduje plně s příslušnými ustanoveními hospodářského zákoníku.

²⁶⁾ Srovnej např. Sborník hlavních dokumentů XVI. sjezdu Komunistické strany Československa, Svoboda, Praha 1981, s. 148 a násl.

hospodářství a rozvoj vnějších ekonomických vztahů.²⁷⁾ Podniky ovšem i nadále zůstávají důležitým článkem řízení, a to zejména v oblasti péče o efektivní a kvalitní výrobu (popřípadě jinou činnost) a sociální rozvoj kolektivu pracujících.²⁸⁾

Přeměna výrobních hospodářských jednotek na základní článek řízení předpokládá rozsáhlé změny v právní regulaci poměrů těchto jednotek na nejrozličnějších úsecích jejich činnosti (plánování, hospodaření s pracovními silami, vědeckotechnického rozvoje, vývozu a dovozu atd.), v tom také na úseku finančního hospodaření. Zde to znamená zejména, že výrobní hospodářské jednotky jsou hlavními subjekty finančních vztahů²⁹⁾ vytvářejícími komplexní soustavu fondů, výlučnými nositeli povinností vůči státnímu rozpočtu³⁰⁾ a s přihlédnutím k míře centralizace činnosti v rámci výrobní hospodářské jednotky též účastníky úvěrových vztahů ke Státní bance československé.³¹⁾ To ve svých důsledcích vede k tomu, že stimulační funkce finančního hospodaření se spojuje na prvním místě s výrobní hospodářskou jednotkou, kdežto finanční hospodaření podniků, které jsou součástí takové jednotky, se organicky včleňuje do hospodaření výrobní hospodářské jednotky a má s ním tvořit homogennější celek, než tomu bylo dosud.

Realizaci zásady výrobních hospodářských jednotek jako základního článku řízení zabezpečují zejména ta ustanovení nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb., podle nichž se komplexní soustava fondů vytváří ve výrobních hospodářských jednotkách (zejména § 8) a dále ustanovení o způsobu tvorby a použití těchto fondů.

5. Zásada fondového (účelového) charakteru finančního hospodaření. Tato zásada není sice v nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. výslovně proklamována, vyplývá však z celé koncepce tohoto předpisu a z celé řady jeho konkrétních ustanovení (např. § 8, § 14, § 19, § 24, § 42 a 43, § 57 a § 65). Její podstatou je to, že finanční prostředky na všech stupních řízení (podnik — výrobní hospodářská jednotka — ústřední orgán nebo národní výbor) jsou rozděleny do fondů (a to jednak fondů zabezpečujících financování plánovaných potřeb a jednak fondů hmotné stimulace) podle kritérií stanovených právními předpisy a prostředků těchto fondů lze používat jen k účelům pro ten který fond určeným v právní úpravě.

Fondový charakter finančního hospodaření se v našem národním hospodářství uplatňuje již dlouhou dobu. Tvorba a použití fondů hraje pozitivní úlohu v hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků především tím, že posiluje plánovitost a cílevědomost v hospodaření s finančními prostředky a že prostřednictvím fondů je možné zabezpečovat ekonomické působení na jednotlivé stránky činnosti výrobních hospodářských jednotek a podniků, zejména na efektivnost a kvalitu. Účinnost zásady fondového charakteru má být posílena zejména

- vyšším důrazem na dlouhodobost plánování
- posilováním společenské odpovědnosti výrobních hospodářských jedno-

27) Srovnej LÉR, L.: tamtéž, s. 368.

28) LÉR, L.: tamtéž.

29) Soubor opatření ..., tamtéž, s. 44.

30) Soubor opatření ..., tamtéž, s. 45.

31) Soubor opatření ..., tamtéž, s. 49.

- tek a podniků za výsledky jejich činnosti
- zvýšenou úlohou vlastních finančních zdrojů (rozšířením „samofinancování“)
 - přebudováním výrobních hospodářských jednotek na základní článek řízení
 - vytvořením některých nových fondů (např. fondu hmotné stimulace vývozu)
 - posílením funkce některých již dříve existujících fondů (např. fondu výstavby).³²⁾

Realizace zásady fondového charakteru finančního hospodaření zabezpečují zejména výše citovaná ustanovení nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb.

6. Zásada omezování redistribuce (prerozdělení) finančních zdrojů. Tato zásada vyplývá zejména z ustanovení § 23 až 32 a § 65 až 68 nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. Je jakýmsi doplňkem či protějškem zásady rozvíjení chozrasčotu a zásady rozšířeného „samofinancování“ a spočívá v určitých omezeních, které právní úprava ukládá ústředním orgánům a národním výborům při prerozdělování zisku a odpisů základních prostředků prostřednictvím jejich částečné centralizace ve vlastních fondech.

Realizaci této zásady zabezpečují zejména výše citovaná ustanovení nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb.

IV. TRÍDĚNÍ SUBJEKTŮ FINANČNÍHO HOSPODAŘENÍ

Objektivní ekonomické podmínky a potřeby vyžadují, aby způsob finančního hospodaření byl diferencován podle určitých druhů výrobních hospodářských jednotek a podniků. Aby vyhověly tomuto požadavku, provádějí předpisy o finančním hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků pro své účely podrobnější třídění těchto subjektů hospodaření, a to podle několika třídících hledisek (zejména podle vztahu ke státnímu rozpočtu, podle organizačněprávní formy, podle podřízenosti, podle předmětu činnosti, podle daňového zpoplatnění), jak bude dále ukázáno.

Z hlediska právní úpravy finančního hospodaření, zejména z hlediska použití finančních zdrojů, výrobní hospodářské jednotky a podniky se rozdělují především do dvou skupin:

A. Do první skupiny patří výrobní hospodářské jednotky a dále všechny podniky s výjimkou těch, jejichž vztah ke státnímu rozpočtu nebo rozpočtu národního výboru je určen finančním plánem.

B. Do druhé skupiny patří podniky, jejichž vztah k státnímu rozpočtu nebo rozpočtu národního výboru je určen finančním plánem.

Ad A. První skupina se pro účely finančního hospodaření dále rozpadá do těchto tří podskupin:

aa) První podskupina je v nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. vymezena negativně. Patří do ní všechny výrobní hospodářské jednotky a podniky, pokud nepatří do některé z dalších dvou podskupin. V rámci této

³²⁾ Srovnej ŠOUREK, S.: tamtéž, s. 373—374.

podskupiny je právní úprava finančního hospodaření ještě dále diferencována podle toho, zda hospodařícím subjektem je

- výrobní hospodářská jednotka, nebo
- podnik, který je součástí výrobní hospodářské jednotky, anebo
- podnik přímo řízený ústředním orgánem.

bb) Do druhé podskupiny patří především výrobní hospodářské jednotky a podniky, které jsou poplatníky zemědělské daně ze zisku; z ustanovení § 39 nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. však vyplývá, že kromě těchto výrobních hospodářských jednotek a podniků patří do této podskupiny také podniky řízené zemědělskými správami a podniky přímo řízené ústředními orgány, které jsou poplatníky odvodu do státního rozpočtu. V rámci této podskupiny je právní úprava finančního hospodaření opět dále diferencována podle toho, zda hospodařícím subjektem je

- výrobní hospodářská jednotka
- podnik, který je součástí výrobní hospodářské jednotky
- podnik přímo řízený ústředním orgánem nebo zemědělskou správou.

cc) Do třetí podskupiny patří podniky řízené národními výbory.

Ad B. V rámci druhé skupiny je právní úprava finančního hospodaření podniků diferencována podle toho, zda hospodařící subjekt je státní organizací řízenou ústředním orgánem, anebo zda je státní organizací řízenou národním výborem.

Podniky patřící do skupiny podniků, jejichž vztah k státnímu rozpočtu nebo rozpočtu národního výboru je určen finančním plánem, jsou v nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. vypočteny. Jsou to

1. z organizací řízených v působnosti ústředních orgánů federace a republik:

a) podniky řízené federálními ministerstvy dopravy a spojů, podniky státních lesů, vodního hospodářství (podniky povodí, investorské vodohospodářské organizace a vodohospodářské opravy), státního filmu, geodézie a kartografie a peněžnictví a pojišťovnictví,

b) výpočetní střediska, jsou-li státními hospodářskými organizacemi,

c) výrobně hospodářské organizace federálního ministerstva národní obrany s výjimkou vojenských lesů a statků;

2. z podniků řízených národními výbory podniky vodního hospodářství, bytového hospodářství, městské hromadné dopravy a Dopravní podnik hlavního města Prahy — koncern, ústav kosmetiky a teplárenské podniky hlavního města Prahy.

Příslušné ministerstvo financí však může na návrh příslušného ústředního orgánu federace nebo republiky tento seznam rozšířit o další ústředně řízené neprůmyslové státní hospodářské organizace. Z tohoto hlediska nemá seznam obsažený přímo v nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. valný praktický význam, leč snad jako směrnice určující orientačně povahu organizací, které mohou být řazeny do této skupiny.

V. TVORBA A POUŽITÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ

Základními finančními zdroji výrobních hospodářských jednotek a podniků jsou podle § 4 nař. vl. ČSSR č. 161/1980 Sb.

— zisk vykázaný v řádně vedeném účetnictví,³³⁾

— odpisy základních prostředků.

Tvorbu těchto finančních zdrojů právní předpisy o finančním hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků blíže neupravují; zaměřují se na jejich použití.

Zisku používají výrobní hospodářské jednotky a podniky v podstatě v tomto pořadí:

1. k odvodům a platbám daní prováděným výrobní hospodářskou jednotkou nebo podnikem do státního rozpočtu, do rozpočtu národního výboru nebo do státních fondů,

2. k odvodu výrobní hospodářské jednotce, jde-li o podniky, které jsou součástí výrobní hospodářské jednotky,

3. k přidělům do vlastních fondů zabezpečujících financování plánovaných potřeb,

4. k přidělům do vlastních fondů hmotné stimulace,

5. k event. dalším účelům stanoveným právními předpisy,

6. k odvodu nadřazenému ústřednímu orgánu, resp. k dodatkovému odvodu příslušnému národnímu výboru k přerozdělení prostředků.

Rozdílně podle skupin (podskupin) subjektů upravuje nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. způsob, jakým se postupuje, nestačí-li zisk k pokrytí potřeb v rámci jednotlivých výše uvedených bodů pořadí, a jak se naloží s event. nerozděleným ziskem po uplynutí kalendářního roku.

Odpisů používají výrobní hospodářské jednotky a podniky k financování investičních potřeb a k odvodům nadřazeným orgánům.

Odvody do státního rozpočtu nebo rozpočtu národního výboru provádějí výrobní hospodářské jednotky a podniky podle ustanovení jiných právních předpisů, zejména zákona č. 111/1971 Sb., o odvodech do státního rozpočtu a o příspěvku na sociální zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 53/1966 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, atd., která jsou v nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. částečně reprodukována, částečně rozvinuta.

Způsob financování plánovaných potřeb a závazný finanční vztah ke státnímu rozpočtu, resp. rozpočtu národního výboru podniků druhé skupiny (tj. těch, jejichž vztah ke státnímu rozpočtu nebo rozpočtu národního výboru je určen finančním plánem) stanoví se ve finančním plánu a ve státním rozpočtu, resp. rozpočtu národního výboru. Závazným finančním vztahem podniku ke státnímu rozpočtu nebo rozpočtu národního výboru se rozumí rozdíl mezi plánovanou tvorbou zdrojů a plánovanými potřebami, vyplývající ze schváleného finančního plánu podniku. Tento rozdíl je vyjádřen odvodem volného zůstatku zisku, nebo tímto odvodem a dotací, anebo pouze dotací. Finanční plán podniku schvaluje jeho nadřazený orgán.

VI. FONDY VÝROBNÍCH HOSPODÁŘSKÝCH JEDNOTEK A PODNIKŮ

Pojetí fondů v předpisech o finančním hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků je odvozeno od obecného významu výrazu

³³⁾ Je na místě upozornit na to, že však předpisy o účetnictví v této souvislosti (směrnice k účtové osnově) užívají jako základního výrazu nikoliv výrazu „zisk“, ale pouze souborného „hospodářský výsledek“. Takovou terminologickou nepřesnost by bylo jistě žádoucí odstranit.

„fond“ v ekonomických vědách, kde tento výraz značí „hmotné nebo finanční prostředky (nebo obojí) tvořící soubor sloužící určitému účelu“.³⁴⁾ Rozumějí se tedy ve smyslu právních předpisů o finančním hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků výrazem „fond“ finanční prostředky, popřípadě hmotné prostředky v peněžním vyjádření, vedené v účetnictví odděleně a určené k uspokojování předem obecně v právních předpisech určených potřeb a shromažďované také způsobem a ze zdrojů, které jsou předem obecně určeny. Právě tímto určením účelu způsobu tvorby obecně závazným právními předpisy stávají se tyto fondy právními jevy. Přesto však je nelze ztotožňovat s tradičně pojímanými právními osobami typu nadace nebo fondu;³⁵⁾ fondy výrobních hospodářských jednotek a podniků nejsou právními subjekty, nejsou samostatnými nositeli vlastních práv a povinností. Tím se liší také od státních účelových fondů zřizovaných podle ústavních předpisů, kteréžto fondy naopak právními subjekty („právními osobami“) jsou.³⁶⁾

Ze skutečnosti, že fondy nejsou samostatnými právními subjekty, nýbrž že jsou jen účelově určenými finančními prostředky jednotlivých výrobních hospodářských jednotek nebo podniků, vyplývají určité konsekvence pro jejich právní kvalifikaci.

Tak především lze obecně uvést, že právní význam fondů míří pouze „dovnitř“ a nedotýká se jiných právních subjektů. Nositelem práv a povinností vůči jiným právním subjektům je vždy příslušná socialistická organizace bez ohledu na to, ve prospěch či k tíži kterého jejího fondu právo či povinnost míří. Socialistická organizace je také nositelem majetkové odpovědnosti vůči jiným právním subjektům a tato odpovědnost není nijak dotčena např. eventuálním nedostatkem prostředků ve fondu, z něhož má být tato odpovědnost realizována.

Z uvedeného logicky vyplývá, že případné vztahy mezi jednotlivými fondy téže výrobní hospodářské jednotky nebo podniku (jaké mohou vzniknout např. při převádění prostředků z jednoho do druhého fondu) nemohou mít povahu právního vztahu. Jde o pouhou vnitřní účetní operaci. Proto nemůže ani existovat vzájemné právo jednoho a povinnost druhého fondu (např. k převodu prostředků). Tím však není řečeno, že by nemohla — nastanou-li určité podmínky — existovat právní povinnost organizace v souvislosti s vlastními fondy (např. k tomu, aby takový převod uskutečnila); nositelem povinnosti by zde však byla příslušná výrobní hospodářská jednotka nebo podnik a nikoliv dotčený fond.

Konečně fond — nejso samostatným právním subjektem — nemůže sám hospodařit se svými prostředky, ba nemůže s nimi hospodařit ani kdokoliv

³⁴⁾ Viz Příruční slovník naučný, IV díly, Nakladatelství akademie věd, Praha 1962, díl I, s. 742.

³⁵⁾ Např. v práci KNAPP, V. a kol.: Učebnice občanského a rodinného práva, III díly, Orbis, Praha 1953, se uvádí v historické poznámce o právnických osobách na s. 83 (díl I), že „...byly rozeznávány dva hlavní druhy právnických osob: jednak korporace (universitates personarum), jednak nadace, fondy, ústavy (universitates bonorum)“.

³⁶⁾ Viz čl. 11 odst. 6 ústavního zákona č. 143/1968 Sb., o československé federaci, ve znění pozdějších předpisů. Podrobnější výklad o těchto fondech viz např. BAKES, M. a kol.: Československé finanční právo, Panorama, Praha 1979, s. 68 a násl.

jiný jménem tohoto fondu. S prostředky fondů hospodaří socialistická organizace, a to zásadně samostatně, pomine-li menší odchylky týkající se fondů kulturních a sociálních potřeb, u něž je v pozitivněprávních předpisech hospodaření koncipováno — jak ještě bude dále podrobněji ukázáno — jako společné hospodaření socialistické organizace a závodní organizace ROH.

Jen pro úplnost v této souvislosti ještě poznamenávám, že by nebylo — podle mého názoru — správné pro hospodaření s prostředky fondu užívat výraz „správa fondu“. Takové označení je na místě jen tam, kde fond je samostatnou právní osobou a hospodaření s jeho prostředky vykonává jiný právní subjekt.³⁷⁾

V souvislosti s obecnými úvahami o fondech je třeba si blíže povšimnout dvou výrazů, které právní předpisy o finančním hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků užívají, totiž výrazů „zřízení“ a „tvorba“ fondů. Těmito výrazy se označují dva rozdílné pojmy.

Zřízením fondu se rozumí určitá jednorázová skutečnost (akt), jejímž výsledkem je konstitutování konkrétního fondu u konkrétního subjektu finančního hospodaření, fondu jakožto právního jevu, a to určením povahy i názvy fondu a subjektu, u něhož se zřizuje (u toho a toho subjektu se zřizuje takový a takový fond), přičemž subjekt může být event. určen i druhově (např. v podnicích stavební výroby). Takovou skutečností je zpravidla právní akt, ať již normativní nebo individuální, jak o tom bude ještě dále v souvislosti s výkladem jednotlivých způsobů zřizování fondů pojednáno.

Tvorbou fondu se rozumí (více méně faktická) činnost, spočívající v soustřeďování peněžních prostředků do fondů po právu již zřízených. Zpravidla se tak děje přiděly ze zisku nebo převody z jiných fondů. Samozřejmě lze i tuto činnost rozložit na její jednotlivé složky, ke kterým patří — vedle především ryze účetně technických operací — i jednotlivá rozhodnutí (např. rozhodnutí o přidělu ze zisku), avšak tvorba fondů vcelku je činností opakující se.

Předpisy o finančním hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků rozlišují — pokud jde o zřizování fondů — tři způsoby; jde o zřízení 1. právním předpisem, 2. rozhodnutím nadřízeného orgánu, 3. rozhodnutím samotného subjektu finančního hospodaření. O jednotlivých způsobech zřízení fondu platí v podrobnostech toto:

Ad 1. Právním předpisem se fondy zřizují v určitých subjektech financování buď bez dalšího, nebo je-li splněna určitá další (faktická) podmínka. Bez dalšího se např. podle § 8 odst. 1 nař. vl. ČSSR č. 161/1980 Sb. ve výrobních hospodářských jednotkách zřizují fond výstavby, rezervní fond, fond technického rozvoje, fond kulturních a sociálních potřeb, fond odměn, fond rozvoje a fond hmotné stimulace vývozu; podobně upravují zřizování fondů např. § 14 odst. 1 písm. a) nebo § 19 odst. 1. Naopak zřízení fondu podmiňuje např. § 8 odst. 2, podle něž

³⁷⁾ Proto např. BAKES, M. a kol.: tamtéž, s. 69, uvádí: „Fond vodního hospodářství a fond ochrany ovzduší byly zřízeny..., správu těchto fondů vykonávají ministerstva lesního a vodního hospodářství ČSR a SSR“ nebo „fond pro zúrodnění půdy... správu fondu vykonávají ministerstva zemědělství a výživy ČSR a SSR“.

výrobní hospodářská jednotka zřizuje obrátový fond jen, je-li financování oběžných prostředků u ní centralizováno zcela nebo zčásti. Podobně je v § 8 odst. 3 cit. nařízení vlády ČSSR zřízení fondu geologických prací u výrobní hospodářské jednotky podmíněno tím, že v oboru působnosti této jednotky se těží nerostné suroviny.

Ad 2. Rozhodnutím nadřízeného orgánu (nebo — jak to méně přesně formuluje na několika místech nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. — podle rozhodnutí nadřízeného orgánu)³⁸⁾ zřizují se fondy výrobních hospodářských jednotek nebo podniků v řadě případů. Rozhodnutí nadřízeného orgánu má pak evidentně povahu aktu hospodářského řízení.³⁹⁾ To v praktických důsledcích znamená zejména, že takové rozhodnutí se vytváří nikoliv ve správním řízení podle správního řádu, že je pro adresáta závazné a že proti němu není žádný opravný prostředek (odvolání).⁴⁰⁾

Rozhodnutím nadřízeného orgánu se zřizuje podle § 8 odst. 5 nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. ve výrobních hospodářských jednotkách odvětví stavební výroby a výroby stavebních hmot; rozhodující orgán však může takové rozhodnutí vydat jen v dohodě s příslušnou plánovací komisí a s příslušným ministerstvem financí. Podobnou povahu má např. i ustanovení § 19 odst. 4 první věta; zde však není nadřízený orgán vázán dohodou s jinými orgány. Konečně podobnou povahu mají i ustanovení § 14 odst. 1 písm. b) a § 14 odst. 2 první věta, byť zde je uveden výslovně nikoliv nadřízený orgán, ale výrobní hospodářská jednotka, což prakticky bude generální ředitelství trustu podniků, jde-li o fond národních podniků trustu, oborový podnik, jde-li o fond přidružených organizací, a koncern, jde-li o fond koncernových podniků a koncernových účelových organizací.

Ad 3. Mluvíme-li o zřízení fondu rozhodnutím samotného subjektu finančního hospodaření, musíme si být vědomi toho, jaký význam má v tomto případě výraz „rozhodnutí“. Je zřejmé, že nejde o „rozhodnutí“, v obvyklém právním smyslu, jakým jsou např. rozhodnutí správního orgánu podle správního řádu (zák. č. 71/1967 Sb.) nebo akt hospodářského řízení,⁴¹⁾ neboť ono rozhodnutí míří nikoliv vůči jiným právním subjektům (jako je tomu u rozhodnutí podle správního řádu nebo

³⁸⁾ Menší přesnost formulace „podle rozhodnutí nadřízeného orgánu se zřizuje fond...“, běžně užívané v textu nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. (viz např. § 8 odst. 5, § 14 odst. 1 písm. b), § 14 odst. 2 první věta, § 19 odst. 4 první věta) spočívá v tom, že tato formulace vyvolává představu, že ke zřízení fondu je vedle rozhodnutí nadřízeného orgánu nutné ještě nějaké další rozhodnutí samotného subjektu finančního hospodaření. (Podobně jako např. formulace „podle právního předpisu“ zahrnuje případy, kde právním důvodem nějakého jevu je nikoliv právní předpis, ale v souladu s právním předpisem nějaká jiná právní skutečnost.) To však autoři textu nařízení vlády ČSSR jistě neměli na mysli. Ostatně by to bylo také neekonomické; proč by v případě, kde o zřízení fondu rozhodl nadřízený orgán, měl o věci rozhodovat ještě někdo jiný?

³⁹⁾ O vymezení pojmu „akt hospodářského řízení“ jsem se pokusil ve svých článcích PŘIBYL, Z.: Několik úvah o aktech hospodářského řízení, Arbitrážní praxe, XIX, 1979, 10, 340—346, a PŘIBYL, Z.: K problematice aktů hospodářského řízení, Správní právo, XIV, 1981, 1, 14—25.

⁴⁰⁾ Srovnej ustanovení § 2 písm. a) zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení (správní řád), kterým se z působnosti správního řádu vylučuje postup, v němž správní orgány rozhodují o právních poměrech organizací, pracovníků nebo funkcionářů, jestliže tyto poměry souvisí s jejich podřízeností orgánu, který o věci rozhoduje.

⁴¹⁾ Viz poznámka 39.

u aktů hospodářského řízení), ale pouze „dovnitř“, nezakládajíc žádné povinnosti, popřípadě práva jiných právních subjektů. Ono rozhodnutí nemá však povahu ani právního úkonu, neboť nejde o projev vůči jiným právním subjektům směřující ke způsobení právních účinků v horizontálních vztazích, zejména k založení, změně nebo zániku právního vztahu. Na druhé straně však nelze říci, že by toto rozhodnutí vůbec postrádalo jakýkoliv právní charakter; jeho důsledkem je vytvoření fondu jako právního fenoménu, tedy určitý právní důsledek, jak o tom bylo pojednáno výše (v souvislosti s pojednáním o pojetí fondů výrobních hospodářských jednotek a podniků). Lze tedy nejpravděpodobněji konstatovat, že jde o rozhodnutí, jehož povaha je řadí někam mezi právní akty (rozhodnutí správních orgánů podle správního řádu a akty hospodářského řízení) a právní úkony z jedné strany a ryze faktická rozhodnutí (např. rozhodnutí o přenesení výroby z jedné provozovny do druhé nebo rozhodnutí o změně technologického postupu) ze strany druhé. Pravděpodobně lze ona rozhodnutí nejspíše přirovnat k písemným rozhodnutím vedoucího organizace nebo pracovníka jím pověřeného podle § 6 odst. 4 vyhlášky FMF č. 156/1975 Sb. o přebytnosti nebo neupotřebitelnosti národního majetku a o způsobu dalšího naložení s takovým majetkem. Povaha oněch rozhodnutí však vyžaduje ještě další zkoumání.

O zřízení fondu může samotný subjekt finančního hospodaření rozhodnout buď samostatně nebo se souhlasem nadřízeného orgánu. Tak samostatně může např. podle § 19 odst. 5 nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. zřídit podnik přímo řízený ústředním orgánem fond hmotné stimulace vývozu; podobně podle § 57 odst. 3 cit. nařízení též podnik řízený národním výborem. Rozhodnutí o zřízení fondu subjektem finančního hospodaření se souhlasem nadřízeného orgánu předpokládají např. § 8 odst. 6, § 14 odst. 4, § 19 odst. 6 a 7, § 42 písm. b), § 57 odst. 2. odst. 3 první věta a odst. 4.

Potud o zřizování fondů.

Fondy výrobních hospodářských jednotek a podniků se obecně dělí do dvou skupin, a to jednak na skupinu fondů zabezpečujících financování plánovaných potřeb, jednak na skupinu fondů hmotné stimulace. Fondy první skupiny mají objektivní charakter. Ten vyplývá z potřeb subjektu hospodařícího relativně samostatně; výrobní hospodářská jednotka nebo podnik prostředky na účely, jejichž financování jsou tyto fondy určeny, obecně potřebuje, jinak by byla ohrožena sama podstata hospodářské činnosti takového subjektu. Naproti tomu fondy hmotné stimulace mají povahu fondů záměrně zřizovaných jakožto nástroje k cílevědomému ovlivňování hospodářské činnosti a jejímu zaměřování určitým směrem. Právní úprava zřizování těchto fondů a hospodaření s nimi sleduje především ten cíl, aby podniky a výrobní hospodářské jednotky byly podněcovány k zvýšenému zájmu na kvantitativních i kvalitativních výsledcích hospodářské činnosti, aby byly stimulovány, což nalezlo výraz i v označení těchto fondů.

K fondům první skupiny patří obrátový fond, fond výstavby, rezervní fond, fond technického rozvoje a fond geologických prací. K fondům druhé skupiny patří především fond kulturních a sociálních potřeb a dále fond odměn, fond rozvoje a fond hmotné stimulace vývozu.

Soustava zřizování fondů je pro jednotlivé subjekty finančního hospo-

daření určena diferencovaně podle jednotlivých skupin nebo podskupin subjektů (viz výklad v oddíle IV. tohoto článku), anebo podle ještě podrobnějšího členění těchto subjektů. Komplexní soustava fondů se zřizuje ve výrobních hospodářských jednotkách a v podnicích přímo řízených ústředními orgány a zahrnuje tyto fondy:

A. fondy zabezpečující financování plánovaných potřeb:

1. obrátový fond,
2. fond výstavby,
3. rezervní fond,
4. fond technického rozvoje;

B. fondy hmotné stimulace:

1. fond kulturních a sociálních potřeb,
2. fond odměn,
3. fond rozvoje,
4. fond hmotné stimulace vývozu.

Z takto obecně vymezeného okruhu zřizování fondů existují některé odchylky, a to v těchto směrech:

a) některé z uvedených fondů se v některých druzích výrobních hospodářských jednotek nebo podniků buď vůbec nebo za určitých podmínek nezřizují;

b) některé z uvedených fondů se zřizují v určitých výrobních hospodářských jednotkách nebo podnicích jen fakultativně, a to buď samostatným rozhodnutím dotčeného subjektu, nebo takovým rozhodnutím učiněným se souhlasem jiného subjektu anebo rozhodnutím jiného subjektu;

c) nad rámec stanovené soustavy fondů se v některých výrobních hospodářských jednotkách nebo podnicích buď za určitých podmínek zřizují další v právních předpisech stanovené fondy, anebo se mohou zřídit se souhlasem jiných subjektů jakékoliv další fondy.

K tomu lze v podrobnostech uvést toto:

Ad a) Tak především se nezřizuje obrátový fond ve výrobních hospodářských jednotkách, pokud není financování oběžných prostředků zcela nebo alespoň zčásti centralizováno u výrobní hospodářské jednotky (§ 8 odst. 2). Dále se obrátový fond nezřizuje v podnicích, je-li podnik organizací obchodní, odbytovou, zásobovací nebo lázeňskou (§ 14 odst. 2 a § 19 odst. 4).

Rezervní fond se nezřizuje v podnicích s výjimkou oborových podniků bez přidružených organizací (§ 19 odst. 3) a s výjimkou podniků, které jsou poplatníkem zemědělské daně ze zisku přímo řízených ústředním orgánem nebo zemědělskou správou (§ 42 písm. a)).

Fond technického rozvoje ve výrobních hospodářských jednotkách, které jsou poplatníkem zemědělské daně ze zisku, s výjimkou VHJ technických služeb (viz § 43 odst. 1), a v podnicích, které jsou součástí výrobní hospodářské jednotky, jde-li o organizaci výzkumné a vývojové základny (§ 14 odst. 2), a v organizacích zahraničního obchodu se rovněž nezřizují.

Fond rozvoje se nezřizuje ve výrobních hospodářských jednotkách v působnosti federálního ministerstva paliv a energetiky a ministerstva obchodu ČSR a SSR, ve výrobní hospodářské jednotce lázní a zřídels (§ 8 odst. 5), ve výrobních hospodářských jednotkách a podnicích, které jsou poplatníky zemědělské daně ze zisku s výjimkou jednotky technických

služeb [§ 43 odst. 1 a § 42 písm. c)], v podnicích, které jsou součástí výrobní hospodářské jednotky, jde-li o organizaci obchodní, geologickou, zřidelní nebo lázeňskou, o podnik v působnosti ministerstva školství ČSR nebo SSR (§ 14 odst. 2 a § 43 odst. 1), a dále v organizacích zahraničního obchodu (§ 21). Fond rozvoje nezřizují také ústředně řízené podniky, jejichž vztah ke státnímu rozpočtu je určen finančním plánem (§ 46).

Ad b) Pokud jde o tyto modifikace obecně stanovené soustavy zřizovaných fondů, je třeba především zdůraznit, že fondy zabezpečující financování plánovaných potřeb, konkrétně obrátový fond, fond výstavby a fond technického rozvoje v podnicích, které jsou součástí výrobní hospodářské jednotky, se zřizují nikoliv automaticky, ale podle rozhodnutí výrobní hospodářské jednotky, učiněného v závislosti na míře centralizace řízení jednotlivých činností výrobní hospodářské jednotky.

Fond technického rozvoje se zřizuje v podnicích, které jsou poplatníkem zemědělské daně ze zisku, přímo řízených ústředním orgánem nebo zemědělskou správou, pouze se souhlasem nadřízeného ústředního orgánu [§ 42 písm. b)]. V podnicích řízených národními výbory zřizuje se fond technického rozvoje jen se souhlasem příslušného národního výboru (§ 57 odst. 2).

Fond rozvoje se v některých případech zřizuje jen na základě rozhodnutí jiného subjektu. Tak na základě rozhodnutí výrobní hospodářské jednotky se zřizuje fond rozvoje v podnicích, které jsou součástí výrobní hospodářské jednotky, jde-li o organizaci výzkumné a vývojové základny, organizaci odbytovou nebo zásobovací, podnik v působnosti federálního ministerstva paliv a energetiky, podnik stavební výroby nebo podnik výroby stavebních hmot (§ 14 odst. 2). Na základě rozhodnutí příslušného ústředního orgánu učiněného v dohodě s příslušnou plánovací komisí a příslušným ministerstvem financí zřizuje se fond rozvoje ve výrobních hospodářských jednotkách odvětví stavební výroby a výroby stavebních hmot (§ 8 odst. 5) a v podnicích řízených přímo ústředním orgánem, jde-li o odbytovou nebo zásobovací organizaci (§ 19 odst. 4).

Dále platí, že u podniků — s výjimkou organizací uvedených v § 21 (organizace zahraničního obchodu) — nezřizují se fond hmotné stimulace vývozu právním předpisem, avšak že podniky přímo řízené ústředním orgánem (ne podniky, které jsou součástí výrobní hospodářské jednotky) a podniky řízené národními výbory mohou tento fond zřídit podle § 19 odst. 5 a § 57 odst. 3.

Ad c) Nad rámec stanovené soustavy fondů může být zřízen fond geologických prací. Tento fond může být zřízen jen ve výrobních hospodářských jednotkách, nikoliv v podnicích, a to jen tehdy, jestliže se v působnosti dotčené výrobní hospodářské jednotky těží nerostné suroviny.

Nad rámec stanovené soustavy fondů se zřizuje také rizikový fond, a to v organizacích zahraničního obchodu (§ 21).

Ty podniky, které zřídily fond hmotné stimulace vývozu, mohou se souhlasem nadřízeného ústředního orgánu, popřípadě příslušného národního výboru zřídit rezervní fond (§ 19 odst. 6, § 57 odst. 3 cit. nař.).

Kromě toho mohou obecně výrobní hospodářské jednotky (§ 8 odst. 6 a § 43 odst. 1) a podniky (§ 14 odst. 4, § 19 odst. 7, § 42, § 43 odst. 1 a § 57 odst. 4) zřizovat jakékoliv další fondy, ovšem jen se souhlasem příslušného orgánu. Tímto příslušným orgánem je v případě podniků řízených národ-

ními výbory krajský národní výbor, v případě ostatních podniků a výrobních hospodářských jednotek ústřední orgán; v obou případech je tento orgán oprávněn udělit souhlas jen v dohodě s příslušným ministerstvem financí.

VII. HOSPODAŘENÍ S FONDY

Způsob tvorby a použití jednotlivých fondů jsou upraveny podrobně v právních předpisech, a to dílem přímo v základních předpisech o finančním hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků, zejména v nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb., převážně však v předpisech jiných. Cílem dalších rádků je podat nikoli úplný a podrobný výklad o způsobu tvoření a používání jednotlivých fondů, ale pouze určitý základní přehled o ekonomických funkcích a pramenech právní úpravy jednotlivých fondů, jakož i orientační charakteristiku zdrojů a účelu těchto fondů.

Jde předně o fondy zabezpečující financování plánovaných potřeb.

Obrátový fond — v podstatě v souladu s dlouholetou praxí a jí odpovídající právní úpravou — slouží financování oběžných prostředků. Oběžnými prostředky se rozumějí podle § 2 vyhlášky FMF č. 164/1980 Sb., o financování oběžných prostředků, jednak zásoby,⁴²⁾ jednak náklady příštích období, pohledávky za odběrateli a ostatní oběžné prostředky (tj. jiné pohledávky, než jsou pohledávky za odběrateli, různé platební prostředky a účasti, vkladové a běžné účty, peněžní a jiné prostředky v zahraniční měně a vnitřní zúčtování v provozní oblasti).

Způsob tvorby a použití obrátových fondů jsou v podrobnostech upraveny ve výše citované vyhlášce FMF č. 164/1980 Sb., zejména v jejích § 8 až 10. Tato úprava se však nevztahuje na organizace zahraničního obchodu a na státní hospodářské organizace zemědělské výroby a zemědělských služeb; pro tyto jmenované druhy organizací platí zvláštní předpisy (viz § 1 odst. 3 citované vyhlášky). Obecně lze uvést, že hlavními zdroji obrátových fondů podle citované vyhlášky jsou příděly ze zisku a event. příděly od nadřízených orgánů.

Fond výstavby — rovněž v podstatě v souladu s předešlou praxí a jí odpovídající právní úpravou — slouží financování rozhodujících investic. Pro účely financování se investice klasifikují na dvě kategorie, a to kategorii závazných a centralizovaných staveb a kategorii tzv. limitních investic, která zahrnuje ostatní stavby nad 2 mil. Kčs rozpočtových nákladů a stroje a zařízení nezahrnuté do rozpočtu staveb. Z těchto dvou kategorií investic financují se z fondu výstavby pouze investice kategorie první (tedy závazné a centralizované stavby), kdežto tzv. limitní investice se financují z fondu rozvoje (o němž bude pojednáno níže), který má výrazně stimulační povahu.

I v hospodaření s fondem výstavby se má projevit zvýraznění zásady samofinancování, a to tak, že investice se mají v zásadě financovat z vlast-

⁴²⁾ Co se rozumí zásobami, je podrobně vymezeno v § 3 citované vyhlášky FMF č. 164/1980 Sb.

ních zdrojů výrobních hospodářských jednotek a podniků, kdežto dotace ze státních rozpočtů se mají poskytovat jen ve výjimečných případech, a to zejména tam, kde dlouhodobě vlastními zdroji nelze zabezpečit krytí plánovaných investic.⁴³⁾

Způsob tvorby a použití fondu výstavby jsou upraveny ve vyhlášce FMF a předsedy SBČS č. 162/1980 Sb., o financování reprodukce základních prostředků, zejména v jejich § 11 až 13.

Fondy výstavby se vytvářejí především z odpisů, z přídelů ze zisku do výše stanovené finančním plánem, z tržeb z prodeje základních prostředků a investic, z příspěvků jiných organizací podle předpisů o sdružování prostředků socialistických organizací (vyhláška FMF, MF ČSR a MF SSR č. 151/1978 Sb.), převodem z jiných fondů v případech, kde to právní předpisy připouštějí, a z účelových dotací ze státního rozpočtu.

Prostředků fondů výstavby se používá především k financování projektové dokumentace a plánovaných investic (kromě investic financovaných z fondu rozvoje), k úhradě splátek investičních úvěrů na tyto investice a k poskytování příspěvků jiným organizacím podle předpisů o sdružování prostředků socialistických organizací.

Rezervní fond představuje rozhodující finanční rezervu pro krytí výkyvů ve finančním hospodaření výrobní hospodářské jednotky jako celku. Použití prostředků tohoto fondu se zaměřuje např. k úhradě chybějícího zisku z rozdělení např. při neplnění plánu zisku, při překročení použití zisku, při úpravách velkoobchodních cen, při vícenákladech z inovací apod. Vzhledem k tomu, že v podnicích, které jsou součástí výrobních hospodářských jednotek, se s vytvářením rezervních fondů nepočítá, slouží rezervní fond i k časově omezené finanční výpomoci podřízeným podnikům v oblasti provozní i investiční.

Způsob tvorby a použití rezervních fondů jsou upraveny přímo v nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb., a to zejména v jeho § 9 a § 25 až 27. Způsob tvorby a použití rezervního fondu v podnicích, které jsou poplatníkem zemědělské daně ze zisku, jsou však upraveny speciálně, a to instrukcí pro tvorbu a použití rezervních fondů ve státních hospodářských organizacích v odvětví zemědělství a výživy ČSR, částka 5/1973.

Hlavními zdroji rezervních fondů jsou přídělky ze zisku, z fondů hmotné stimulace vývozu a zbývající části zisku z dovozu pro výrobní spotřebu a dále, převod té části zisku, která nebyla rozdělena způsobem ukázaným výše, zvýšené popřípadě o další zdroje k rozdělení, přídel z fondu hmotné stimulace vývozu a přídel zbývající části zisku z dovozu pro výrobní spotřebu, popřípadě též sankce uplatněné vůči podřízeným podnikům za porušení pravidel pro tvorbu a použití fondů hmotné stimulace.

Prostředků rezervních fondů se používá především k dotacím do rozdělení zisku (potřebným například v důsledku neplnění plánu zisku nebo překročení použití zisku), k přídelům do fondu kulturních a sociálních potřeb ke krytí zbývající části ztráty z dovozu pro výrobní spotřebu, ke krytí ztrát a rizik vyplývajících z vývozu, pokud k jejich krytí není určen jiný fond, ke krytí výdajů v socialistickém soutěžení s výjimkou peněžitých odměn vyplácených pracovníkům a k poskytování příspěvků na převýchovu učňů podle vyhlášky FMF č. 90/1972 Sb., ke krytí 50 % ztrát

⁴³⁾ Srovnej „Soubor opatření...“, tamtéž, s. 49 a násl.

z fyzické likvidace nepoužitelných zásob, pokud k jejich krytí není určen jiný fond, ke krytí nákladů na přípravu a ověření nových výrobků a technologií přesahujících plánované náklady apod.

Fond technického rozvoje je určen k financování výzkumných a vývojových prací neinvestiční povahy.

Způsob tvorby a použití fondů technického rozvoje jsou upraveny ve vyhlášce FMF č. 163/1980 Sb., o financování neinvestičních výdajů na rozvoj vědy a techniky, zejména v jejich § 17 až 23.

Fondy technického rozvoje se tvoří v podstatě ze tří zdrojů:

1. z příspěvku z nákladů vlastní hospodářské činnosti, resp. hospodářské činnosti podřízených podniků,

2. dotací z fondu technického rozvoje nadřízené výrobní hospodářské jednotky, popřípadě z vlastního fondu technického rozvoje,

3. z příjmů za výsledky řešení úkolů financovaných z fondu technického rozvoje.

Výrobní hospodářské jednotky, v jejichž působnosti se těží nerostné suroviny, zřizují též fond geologických prací (§ 8 odst. 3 nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb.). Způsob tvorby a použití fondu geologických prací jsou upraveny podrobně ve vyhlášce býv. MF, SPK a ÚGÚ č. 9/1967 Sb., o projektování a financování geologických prací.

O fondech hmotné zainteresovanosti platí obecně, že současná právní úprava finančního hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků sleduje posílení jejich stimulačního působení na efektivnost a kvalitu výroby v návaznosti na úkoly stanovené v pětiletém plánu rozvoje národního hospodářství. Mezi těmito fondy zvláštní místo připadá fondu kulturních a sociálních potřeb pro zvláštní režim hospodaření s jeho prostředky, jak o tom bude dále pojednáno.

Fond kulturních a sociálních potřeb je jedním z hlavních prostředků kolektivní i individuální stimulace pracujících na plnění pracovních úkolů. Slouží zejména vytváření příznivých životních podmínek pracujících na úseku rekreace, bydlení, závodního stravování, tělovýchovy a sportu.

Způsob tvorby a použití fondu kulturních a sociálních potřeb jsou upraveny ve vyhlášce FMF a ÚRO č. 165/1980 Sb., o fondu kulturních a sociálních potřeb.

Fondy kulturních a sociálních potřeb se vytvářejí jednak ze základního, jednak z doplňkového přidělu. Základní přiděl činí 0,8 % z ročního objemu mzdových prostředků zúčtovaných k výplatě v běžném roce, nejméně však 300 Kčs na jednoho pracovníka ročně. Tento základní přiděl je povinný a zaručený, a to i v případě, že organizace nevykazuje zisk nebo vykazuje ztrátu. Naproti tomu doplňkový přiděl je závislý na plnění určitých stanovených ukazatelů. Těmito ukazateli jsou: 1. podle rozhodnutí nadřízeného orgánu buď zisk stanovený při rozpisu státního plánu a státního rozpočtu, nebo podíl celkových nákladů na výkonech; 2. produktivita práce, měřená k vlastním upraveným výkonům; 3. v průmyslových organizacích plnění struktury dodávek, popřípadě směr odbytu. Dodatkový přiděl se poskytuje zvlášť za splnění každého z těchto ukazatelů, a to rozděleně podle toho, zda základní přiděl byl stanoven ve výši 0,8 % z ročního objemu mzdových prostředků, anebo částkou 300 Kčs na jednoho pracovníka. Doplňkový přiděl může být ještě zvýšen přidělem z dalších

zdrojů (z fondu hmotné stimulace vývozu, až do výše 30 % z cenového zvýhodnění za technicky pokrokové výrobky, za výrobky zařazené do I. stupně jakosti a za módní novinky).

Fond kulturních a sociálních potřeb je určen k zabezpečování určitých, ve vyhlášce přesně stanovených potřeb sociálního rozvoje kolektivu pracujících a na podporu politickovýchovné a kulturně vzdělávací činnosti základních organizací ROH. Z potřeb, které se zabezpečují z prostředků fondu kulturních a sociálních potřeb, lze orientačně uvést: 1. příspěvky závodním výborům ROH na politickovýchovnou a kulturně vzdělávací činnost základních organizací ROH, 2. úhrada nákladů na pořízení, rekonstrukci, modernizaci a vybavení podnikových rekreačních, tělovýchovných a sportovních zařízení a nákladů na jejich údržbu a provoz (pokud k úhradě není podle zvláštních předpisů povinna organizace), 3. poskytování půjček a příspěvků pracovníkům na bytové účely, 4. příspěvky na závodní stravování a lázeňskou péči včetně dopravy na tuto péči, 5. příspěvky pracovníkům a jejich rodinným příslušníkům na rekreaci, 6. příspěvky na tělovýchovu a sport, 7. jednorázové sociální výpomoci pracovníkům a 8. nepeněžní odměny a dary pracovníkům.

Hospodaření s fondy kulturních a sociálních potřeb je upraveno speciálně; je koncipováno jako společné hospodaření organizace a závodní organizace ROH (viz § 15 vyhlášky FMF a ÚRO č. 165/1980 Sb.). K rozhodnutí řady otázek se vyžaduje usnesení členské schůze závodní organizace ROH (např. schválení rozpočtu fondu, schválení zásad pro poskytování půjček a příspěvků pracovníkům na bytové účely, příspěvků na rekreaci a nepeněžních odměn a darů, schvalování jednotlivých případů poskytování sociální výpomoci).

Hospodaření s ostatními fondy hmotné stimulace — oproti hospodaření s fondem kulturních a sociálních potřeb — je koncipováno jako výlučná záležitost výrobních hospodářských jednotek, popřípadě podniků, tedy hospodaření bez účasti závodní organizace ROH.

Fond odměn je prostředkem individuální stimulace pracujících na plnění jejich pracovních úkolů; slouží především poskytování individuálních odměn pracovníkům, a to ve vazbě na úspory ve srovnání se závaznými limity mzdových prostředků.

Způsob tvorby a použití fondu odměn jsou upraveny ve vyhlášce FMPSV č. 143/1980 Sb., o usměrňování mzdových prostředků a odměňování práce, zejména v jejím § 13.

Fondy odměn se vytvářejí do výše úspory závazných limitů mzdových prostředků, a to přídělem ze zisku, popřípadě z některých dalších zdrojů podle zvláštních předpisů (viz § 13 citované vyhlášky). Fondy odměn se doplňují dotacemi ze mzdových prostředků státního plánu a z rozpisových rezerv nadřízených orgánů.

Z fondů odměn se vyplácejí podíly na hospodářských výsledcích, popřípadě prémie a odměny a obdobná plnění poskytovaná učňům.

Fond rozvoje je druhým z hlavních finančních zdrojů financování investic; z tohoto fondu, jehož prostředky se vytvářejí v závislosti na míře opotřebení základních prostředků normativem z jejich odpisů a normativem přídělu ze zisku, financují se tzv. limitní investice (o kategorii limitních investic bylo pojednáno výše v souvislosti s fondem výstavby).

Funkcí tohoto fondu je vyvolávat zájem na tvorbě zisku a efektivnosti investic.

Způsob tvorby a použití fondu rozvoje jsou upraveny ve vyhlášce FMF a předsedy SBCS č. 162/1980 Sb., o financování reprodukce základních prostředků, zejména v jejích § 14 a 15.

Fondy rozvoje se vytvářejí především normativním a nadnormativním přidělem a dále z příspěvků jiných organizací podle předpisů o sdružování prostředků socialistických organizací. Normativní přiděl vyplývá z podílu odpisů ze základních prostředků, který se stanoví procentem z plánovaného objemu investic a splátek investičních úvěrů, financovaných z fondu rozvoje, a přidělem ze zisku podle normativu stanoveného procentem ze zisku. Nadnormativní přiděl se poskytuje z podílu cenového zvýhodnění za technicky pokrokové výrobky, za výrobky zařazené do 1. stupně jakosti a za módní novinky, jakož i ze zisku na tržbách za výrobky zařazené do 1. stupně jakosti bez cenového zvýhodnění, dále z fondu hmotné stimulace vývozu a konečně ze snížení obrátového fondu podle vyhlášky FMF č. 164/1980 Sb.

Fond rozvoje se používá především k financování staveb do 2 mil. Kčs rozpočtových nákladů a strojů nezahrnutých do rozpočtu stavby včetně projektové dokumentace na tyto investice, k financování jiných investic, k úhradě splátek investičních úvěrů na tyto investice, k převodu do fondu výstavby na úhradu finančních potřeb vyplývajících z nedostatků vzniklých při realizaci investic financovaných z fondu výstavby, k úhradě příspěvků jiným organizacím podle předpisů o sdružování prostředků socialistických organizací na investice financované z fondu rozvoje jiného investora a k úhradě zvýšení obrátového fondu.

Fond hmotné stimulace vývozu je hlavním prostředkem podněcování efektivního exportu. Způsob tvorby a použití tohoto fondu stanoví federální ministerstvo financí.

Tolik o vytváření a používání jednotlivých fondů. V závěru budiž ještě upozorněno na to, že výsledky hospodářské činnosti výrobních hospodářských jednotek a podniků se hodnotí za každý hospodářský rok. Zásady pro hodnocení výsledků hospodářské činnosti vydává vláda ČSSR a výrobní hospodářské jednotky a podniky jsou povinny při hodnocení své hospodářské činnosti postupovat podle těchto zásad. Součástí ročního hodnocení výsledků hospodářské činnosti je také schválení roční účetní uzávěrky a rozdělení zisku.

VIII. FONDY ÚSTŘEDNÍCH ORGÁNŮ A NÁRODNÍCH VÝBORŮ

Právní předpisy ukládají ústředním orgánům, aby v rámci své řídicí činnosti prováděly přerozdělení zdrojů a prostředků mezi výrobními hospodářskými jednotkami a přímo řízenými podniky. Za tím účelem se zřizují u ústředních orgánů resortní fondy, a to

- a) resortní rezervní fond,
- b) resortní fond technického rozvoje a
- c) pokud ústřední orgán přímo řídí podniky, též resortní fond výstavby.

Se souhlasem příslušného ministerstva financí mohou být zřízeny další resortní fondy.

Způsob tvorby a použití resortního rezervního fondu jsou upraveny přímo v nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. (konkrétně v jeho § 25, popřípadě též § 27), kdežto způsob tvorby a použití resortních ostatních fondů v předpisech speciálních, a to fondu technického rozvoje ve vyhlášce FMF č. 163/1980 Sb., o financování neinvestičních výdajů na rozvoj vědy a techniky, a fondu výstavby ve vyhlášce FMF a předsedy SBČS č. 162/1980 Sb., o financování reprodukce základních prostředků. Způsob tvorby a použití případných dalších resortních fondů, jsou-li se souhlasem příslušného ministerstva financí zřízeny, stanoví dotčený ústřední orgán v dohodě s tímto příslušným ministerstvem financí.

Prerozdělování zisku a odpisů mezi podniky, které jsou součástí výrobní hospodářské jednotky, provádějí také výrobní hospodářské jednotky (§ 33 až 36 nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb.). O zřizování, způsobu tvorby a použití fondů zde platí to, co bylo uvedeno výše, zejména v oddílech V až VII tohoto článku.

Národní výbory centralizují — formou dodatkových odvodů jimi řízených podniků — k prerozdělení prostředky do fondu výstavby a rezervního fondu (§ 56 odst. 1).

Způsob tvorby a použití prostředků fondů výstavby a rezervních fondů národních výborů jsou upraveny přímo v nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb., konkrétně v jeho § 66 a 67.

Obecně pro ústřední orgány, výrobní hospodářské jednotky i národní výbory je stanoveno, že prerozdělováním prostředků nesmí být oslabováno hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků podle zásad chozrasčotu, podporována neefektivnost při sestavování plánu nebo zastíráno jeho neplnění (§ 28 odst. 3, § 68 odst. 2).

IX. PREROZDĚLOVÁNÍ FINANČNÍCH ZDROJŮ

Prerozdělování (redistribuci) finančních zdrojů provádějí ústřední orgány, výrobní hospodářské jednotky a národní výbory. Právní úprava prerozdělování je diferencována podle orgánů, které prerozdělení provádějí; jinak je upraveno prerozdělování pro ústřední orgány a výrobní hospodářské jednotky, jinak pro národní výbory.

Předmětem prerozdělování finančních zdrojů ústředních orgánů jsou zisky a odpisy, centralizované výrobními hospodářskými jednotkami a ústředními orgány formou dodatkových odvodů podle § 18 odst. 1 písm. c) zákona č. 111/1971 Sb., o odvodech do státního rozpočtu a příspěvku na sociální zabezpečení. Je zakázáno prerozdělovat finanční zdroje mezi podniky, jejichž vztah ke státnímu rozpočtu je určen finančním plánem na straně jedné a ostatními podniky, řízenými tímž ústředním orgánem, na straně druhé. Prostředky k prerozdělování ústředním orgánem se soustřeďují na resortních účtech prerozdělování zisku a prerozdělování odpisů. Prerozdělování zisku je možno provést jen se souhlasem příslušného ministerstva financí. V ostatním stanoví podmínky prerozdělování nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb.

U národních výborů se prerozdělují prostředky centralizované u řídicího

národního výboru formou dodatkových odvodů podniků podřízených to-
muto národnímu výboru. Prostředky z dodatkových odvodů podniků ří-
zených městskými národními výbory mohou být v dohodě s těmito ná-
rodními výbory centralizovány u národních výborů vyššího stupně (§ 56
odst. 2). Takto centralizovaných prostředků se používá účelově pro potřeby
podniků řízených národními výbory. Prerozdělení se provádí mezi ná-
rodními výbory jednotlivých stupňů v rámci kraje. Podmínky prerozdě-
lování stanoví krajské národní výbory na období pětiletého plánu (§ 56
odst. 3 a 4).

X. SANKCE ZA PORUŠENÍ POVINNOSTÍ

Právní předpisy o finančním hospodaření výrobních hospodářských jed-
notek a podniků stanoví také sankce za porušení povinností, a to povin-
ností souvisejících jednak s odvody, jednak s tvorbou a používáním fondů.
Sankce spočívají v placení určité peněžité částky do státního rozpočtu či
rozpočtu národního výboru nebo ústřednímu orgánu anebo výrobní hos-
podářské jednotce.

Sankce za porušení povinností první skupiny vyplývají ze zákona
č. 111/1971 Sb., o odvodech do státního rozpočtu a příspěvku na sociální
zabezpečení, popřípadě z nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. ve spojení
s tímto zákonem. Stíhají:

- podniky, výrobní hospodářské jednotky nebo ústřední orgány, které
porušily odvodové povinnosti vůči státnímu rozpočtu nebo rozpočtu
národního výboru
- výrobní hospodářské jednotky nebo podniky přímo řízené ústředním
orgánem, které porušily odvodové povinnosti vůči ústřednímu orgánu
- podniky jsoucí součástí výrobní hospodářské jednotky, které porušily
odvodové povinnosti vůči výrobní hospodářské jednotce.

Porušením odvodových povinností se rozumí především neprovedení
odvodu (zálohy na odvod) nebo dodatkového odvodu včas.

Sankce ve všech třech uvedených případech je právními předpisy
označována jako penále. Nejde ovšem o penále, které by bylo možno pod-
řadit pod společný pojem „majetkové sankce“ ve smyslu § 141 a n. HZ.
Proto tam režim majetkových sankcí podle hospodářského zákoníku (např.
o účtování sankcí) neplatí.

V prvních dvou z uvedených případů vzniká povinnost zaplatit penále
ze zákona o odvodech do státního rozpočtu a o příspěvku na sociální za-
bezpečení, a to ve výši 1 ‰ dlužné částky za každý den (§ 27). Ve třetím
případě vzniká povinnost zaplatit penále teprve na základě zvláštního
rozhodnutí výrobní hospodářské jednotky (rozhodnutí zde má konstitutivní
význam). Výše penále je stanovena ve statutech výrobních hospodářských
jednotek, nesmí však být vyšší než zákonné penále ve výše uvedených
dvou případech (§ 72 odst. 3 nař. vl. ČSSR č. 161/1980 Sb.).

Pro řízení ve věcech penále za nesplnění, odvodních povinností platí
vyhláška č. 16/1962 Sb., o řízení ve věcech daní a poplatků (viz § 30 odst. 2
zákona č. 111/1971 Sb.); to však neplatí v případě rozhodování výrobní
hospodářskou jednotkou, pro niž neplatí žádná procesní pravidla.

Sankce za porušení povinností druhé z výše uvedených skupin vyplý-
vají z nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. Rovněž tyto sankce jsou ozna-

čeny jako penále. Ani tady však nejde o „majetkové sankce“ ve smyslu § 141 a n. HZ. Penále podle nařízení vlády ČSSR č. 161/1980 Sb. stíhají výrobní hospodářské jednotky a podniky v případě nesprávné tvorby nebo nesprávného použití fondů. Povinnost platit penále v těchto případech vzniká přímo z právního předpisu. Rozlišují se dvě skutkové podstaty, které podmiňují vznik povinnosti platit penále.

Jde předně o porušení předpisů o tvorbě a použití fondů hmotné stimulace. Za porušení předpisů o tvorbě nebo použití fondů hmotné stimulace se však nepovažuje, jestliže výrobní hospodářská jednotka nebo podnik nevytvořily fond v maximální výši, která odpovídá ustanovením o tvorbě tohoto fondu (§ 73 odst. 2). Penále činí 1 ‰ z částky neoprávněné tvorby nebo použití za každý den, nejvýše však 5 nebo 10 ‰ (5 ‰, byl-li zjištěn nadřízeným orgánem, 10 ‰, byl-li zjištěn státním kontrolním orgánem nebo finanční správou) částky na vrub fondu, u něhož byl nedostatek zjištěn [§ 73 odst. 1 písm. a)]. Za druhé jde o porušení ustanovení o tvorbě a použití jiných fondů nebo porušení ustanovení o provádění přerozdělování zisku nebo odpisů. Penále v těchto případech činí 1 ‰ z částky vyplývající z porušení příslušných předpisů za každý den, nejvýše však 10 ‰ této částky [§ 73 odst. 1 písm. b)].

XI. ZÁVĚR

Předpisy o finančním hospodaření výrobních hospodářských jednotek a podniků, o jejichž základech byl výše podán výklad, zauímají významné místo v celé soustavě plánovitého řízení našeho národního hospodářství. Přirozeně je nelze považovat v dnešní jejich podobě za konečné; budou se dále vyvíjet, tak jak se budou vyvíjet názory na prostředky efektivního řízení našeho národního hospodářství, kteréžto problematice věnují v současné době stranické a státní orgány prvořadou pozornost. Dá se však předpokládat, že v základních tendencích v nich vyjádřených nebude nutno v dohledné době provádět koncepční změny.

Зденек Пржибыл

К ОСНОВАМ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ФИНАНСОВОГО
ХОЗЯЙСТВА ПРОИЗВОДСТВЕННО-ХОЗЯЙСТВЕННЫХ ЕДИНИЦ
И ПРЕДПРИЯТИЙ

Резюме

Автор статьи „К основам правового регулирования финансового хозяйства производственно-хозяйственных единиц и предприятий“, исходя в качестве основных фактов из того, что правовое регулирование вопросов указанных в названии статьи имеет в ЧССР долголетнюю традицию и что частотность издания новых предписаний на этом участке была в то же время довольно значительной (в большинстве случаев эти предписания издавались специально для каждой пятилетки), преследует по сути дела две линии: прежде всего он открывает основы настоящего правового регулирования 1980 года и параллельно он старается найти определенные константы, которые пронизывают все развитие предметного правового регулирования.

Свое изложение автор открывает обзором развития правовых предписаний о финансовом хозяйстве государственных хозяйственных организаций с 1948 года по настоящее время и комплекса действующих правовых предписаний касающихся данной проблематики, причем намечает концепцию и систему этого регулирования. Рассуж-

дая о возможных последствиях подготавливаемой новеллизации этих правовых предписаний, которые представляют собой формальную основу этого регулирования (хозяйственного кодекса и закона о внесении в государственный бюджет и взносе на социальное обеспечение), он приходит к заключению о том, что эти новеллизации не должны затронуть содержательной стороны позитивно-правового регулирования финансового хозяйства содержащегося в предписаниях, о которых в начале статьи говорится и которые по отношению к выше цитированным законам, новеллизация которых приходит во внимание, являются предписаниями подзаконными.

Подробное внимание уделяется автором вопросам т. наз. личного, предметного действия и действию во времени правового урегулирования финансового хозяйства производственно-хозяйственных единиц (далее только „ПХЕ“) и предприятий содержащимся прежде всего в расп. прав. ЧССР № 161/1980 СЗ. В частности, рассуждения о т. наз. личных пределах действия занимают в статье значительное место. Автор реагирует в них на определенные сдвиги в понимании ПХЕ в чехословацком законодательстве, как на эти сдвиги указывает уже самое название настоящего правового регулирования, в отличие от названия предшествующего регулирования („о финансовом хозяйстве государственных хозяйственных и некоторых других социалистических организаций“) и как неизбежно вытекает это из директив партийных (сравни, в частности, материалы XVI съезда КПЧ) и государственных органов преобразовать ПХЕ в основное звено управления народным хозяйством. Автор обращает внимание на то, как указанные сдвиги в понимании ПХЕ находят заметное отражение в употребляемой терминологии правовых предписаний. В расп. прав. ЧССР № 161/1980 СЗ, под выражением ПХЕ понимается что-то другое, чем в расп. прав. ЧССР № 91/1974 СЗ, об организации производственно-хозяйственных единиц и об их статутах. В то время, как здесь дело касается прежде всего определения известного порядка организационного устройства производственно-технического базиса и их деятельности, несмотря на его организационно-правовую природу, в том распоряжении ПХЕ понимается как определенная организационно-правовая форма, как конкретный субъект хозяйства. В соответствии с этим в смысле расп. прав. № 161/1980 СЗ они являются ПХЕ (в производственных отраслях аналогичные единицы, напр. торговые) всех организационных форм прокламируемых распоряжением правительства ЧССР № 91/1974 СЗ, за исключением специализированных предприятий без побочных организаций. Таким образом, в соответствии с предписаниями о финансовом хозяйстве производственно-хозяйственными единицами являются тресты предприятий, концерны и специализированные предприятия с побочными организациями. В определенной степени то, что имеет силу о сдвигах в понимании ПХЕ, относится также к „предприятию“. В предшествующих предписаниях это выражение не употребляется в таком общем плане, поэтому его нужно по-новому интерпретировать. В новых предписаниях о финансовом хозяйстве ПХЕ и предприятий в настоящее время под „предприятием“ понимаются:

1. все государственные хозяйственные организации, за исключением тех, которые указывались выше в качестве входящих в содержание понятия ПХЕ (т. е., кроме концернов и специализированных предприятий с побочными организациями), несмотря на то, если дело касается организации в рамках ПХЕ, или организации непосредственно подчиненной центральному органу;

2. предприятия — концерны и целевые организации — концерны;

3. организации внешней торговли, т. е., предприятия внешней торговли и акционерные общества по отправлению внешнеторговой деятельности.

В связи с указанными изменениями в понимании некоторых понятий автор отмечает определенные проблемы практической реализации, которые эти сдвиги — до сих пор неполностью разрешенные в концепции и формулировках правовых предписаний — могут приносить с собой, и высказывается за ускоренное теоретико-законодательное решение.

Предметное действие предписаний о финансовом хозяйстве ПХЕ и предприятий автор статьи определяет, с одной стороны, путем регулирования образования и использования финансовых ресурсов (прибыли и отчислений основных средств) ПХЕ и предприятий, причем особое место отводится, в частности, регулированию образования и использования фондов ПХЕ и предприятий, а с другой стороны, путем регулирования деятельности центральных органов государственного управления и национальных комитетов связанного с финансовой деятельностью подчиненных ПХЕ и предприятий и состоящего прежде всего в образовании и использовании фондов центральных органов и национальных комитетов.

приятый характеризуется в статье принципами, которые отчасти содержатся в указанных правовых предписаниях, отчасти выводятся автором из отдельных положений этих предписаний, причем констатируется, что большинство этих принципов нашло свое применение уже в предшествующих правовых регулировках, новая регулировка, однако, подчеркивает их и развивает, в результате чего она ставит их часто на более высокий уровень с точки зрения качества; лишь в ограниченной степени дело касается новых принципов. Автор приводит в статье следующие принципы правового регулирования финансового хозяйства ПХЕ и предприятий:

1. Принцип активной функции государственного бюджета и финансового плана, который выводится из принципа общего повышения роли плана в качестве одной из главных идей современных взглядов на управление народным хозяйством в ЧССР. Сущность принципа активной функции государственного бюджета и финансового плана выражается в общем так, что цифры этих документов не должны представлять собой пассивную сумму цифр, а должны рассматриваться как активный импульс для эффективности всего плана.

2. Принцип развития хозрасчета, считаемого основным методом как хозяйства, так управления хозяйством, который обеспечивает планомерное включение производственных звеньев в комплекс народного хозяйства и создает условия для всестороннего развития их инициативы и относительной экономической самостоятельности. Он применяется в чехословацком хозяйстве уже с начала пятидесятих годов, реальное содержание и объем применения, однако, в течение строительства социализма менялись. Настоящее правовое регулирование финансового хозяйства ПХЕ и предприятий развитие хозрасчета акцентирует.

3. Принцип расширенного самофинансирования, исходящий из предположения, что покрытие плановых потребностей ПХЕ и предприятий зависит прежде всего от того, каким образом эти субъекты сами создают финансовые ресурсы.

4. Принцип ПХЕ в качестве основного звена управления. Этот принцип является новым. Преобразование ПХЕ в основное звено управления вытекает, конечно, уже из заключений XV съезда КПЧ и подтвердилось заключениями XVI съезда. Сущность этого принципа на участке финансового хозяйства состоит в том, что ПХЕ становятся главными субъектами финансовых отношений создающими комплексную систему фондов, исключительными носителями обязанностей по отношению к государственному бюджету и — с учетом меры централизации деятельности в ПХЕ — также участниками кредитных отношений к Государственному банку чехословацкому. Стимулирующая функция финансового хозяйства, таким образом, связывается в первую очередь с ПХЕ, в то время как хозяйство предприятий, которые представляют собой составную часть ПХЕ, органически включается в хозяйство ПХЕ, оно должно образовать с ним более однородное целое, чем до сих пор.

5. Принцип фондового (целевого) характера финансового хозяйства который вытекает из всей концепции правового регулирования, сущность которого состоит в том, что финансовые средства на всех уровнях управления разделены в фонды в соответствии с критериями установленными правовыми предписаниями, средства этих фондов могут использоваться лишь для целей, которые для определенного фонда установлены в правовой регулировке.

6. Принцип ограничения перераспределения финансовых ресурсов. Этот принцип является каким-то дополнением или антиподом принципов развития хозрасчета и расширенного самофинансирования. Он состоит в определенных ограничениях, которые правовое регулирование возлагает на центральные органы и национальные комитеты при перераспределении прибыли и отчислений основных средств посредством их частичной централизации в собственных фондах.

Объективные экономические условия и потребности требуют, чтобы способ финансового хозяйства дифференцировался в соответствии с определенными видами ПХЕ и предприятий. Чтобы удовлетворить этому требованию, правовые предписания проводят более подробную классификацию субъектов хозяйства, по нескольким критериям, в частности, по отношениям к государственному бюджету, по организационно-правовой форме, по подчиненности, по предмету деятельности и по налогообложению. Автор приводит обзор основ классификации принятой в предписаниях, толкование которых представляет собой предмет статьи.

Существенная часть статьи уделяет внимание проблематике понятия, установления, образования и использования фондов ПХЕ и предприятий. Что же касается общей теоретической стороны данной проблематики, то автор приходит по сути дела к следующим заключениям:

1. Фондом в смысле предписаний о финансовом хозяйстве ПХЕ и предприятий являются финансовые средства (или же материальные средства в денежном выражении) введенные в бухгалтерии отдельно и предназначенные для удовлетворения заранее определенных потребностей и накапливаемые способом и из ресурсов, которые также определены заранее. Этим определением цели и способа образования общеобязательными правовыми предписаниями эти фонды становятся правовыми явлениями, их, однако, нельзя отождествлять с традиционно понимаемыми юридическими лицами типа целевого имущества или фонда; фонды ПХЕ и предприятий не являются правовыми субъектами, самостоятельными носителями собственных прав и обязанностей. Этим они отличаются, напр., от государственных целевых фондов учреждаемых в соответствии с конституционными предписаниями.

2. Учреждением фонда понимается однократный факт, результатом которого является конституирование конкретного фонда у конкретного субъекта финансового хозяйства, а именно конституирование путем определения характера и названия фонда и субъекта, у которого фонд учреждается, причем этот субъект может определяться также в видовом отношении (напр., предприятия строительного производства).

Фактом, которым фонд учреждается, является, к. пр., правовой акт, либо нормативный, либо индивидуальный. Фондообразованием понимается (более или менее фактическая деятельность, состоящая в концентрации денежных средств в фондах по праву уже учрежденных. Как правило, это осуществляется посредством отчислений от прибыли или переводами из других фондов. Также эту деятельность можно, естественно, разложить в ее отдельные составные части, к которым принадлежат — наряду с расчетно-техническими операциями в первую очередь — также отдельные решения (напр., решение об отчислении от прибыли). Что же касается учреждения фондов, то правовые предписания о финансовом хозяйстве ПХЕ и предприятий различают три способа, а именно: 1. учреждение посредством правового предписания, 2. учреждение посредством решения вышестоящего органа, 3. учреждение посредством решения самого субъекта финансового хозяйства. Проблематикой характера решения самого субъекта финансового хозяйства автор в статье занимается более подробно.

3. Фонды ПХЕ и предприятий в общем плане разделяются на две группы, на фонды обеспечивающие финансирование запланированных потребностей и на фонды материального стимулирования. Фонды первой группы носят объективный характер, который вытекает из потребностей относительно самостоятельно хозяйствующего субъекта; в средствах на цели, для финансирования которых эти фонды предназначены, ПХЕ или предприятие в общем нуждаются, иначе под угрозой находилась бы сама сущность хозяйственной деятельности этих субъектов. По сравнению с этим, фонды материального стимулирования носят характер фондов учреждаемых преднамеренно в качестве орудия для оказания целенаправленного влияния на хозяйственную деятельность и для ориентировки ее в определенном направлении.

Вслед за решением общетеоретической стороны понятия, учреждения, образования и использования фондов ПХЕ и предприятий статья приводит более подробное толкование этих вопросов у отдельных видов фондов определенных субъектов финансового хозяйства.

Статья закончена кратким обзором правового регулирования деятельности и фондов центральных органов и национальных комитетов, в частности, в связи с т. наз. перераспределением финансовых ресурсов, и правового регулирования санкций за нарушение обязанностей, которые вытекают из предписаний о финансовом хозяйстве ПХЕ и предприятий.

Zdeněk Přibyl

ZU DEN GRUNDLAGEN DER RECHTLICHEN REGELUNG DER FINANZWIRTSCHAFT DER PRODUKTIONSWIRTSCHAFTSEINHEITEN UND UNTERNEHMEN

Resumé

Der Autor des Artikels „Zu den Grundlagen der rechtlichen Regelung der Finanzwirtschaft der Produktionswirtschaftseinheiten und Unternehmen“ geht als von

grundlegenden Tatsachen davon aus, daß die rechtliche Regelung der im Titel des Artikels angeführten Fragen in der ČSSR eine langjährige Tradition hat und daß infolgedessen auch die Frequenz bei der Herausgabe von neuen Vorschriften auf diesem Gebiete verhältnismäßig erheblich war (meistens wurden diese Vorschriften für jeden Fünfjahrplan gesondert herausgegeben). Er verfolgt im wesentlichen zwei Linien; vor allem legt er die Grundlagen der gegenwärtigen rechtlichen Regelung aus dem Jahre 1980 dar und gleichzeitig ist er bemüht, gewisse Konstanten, die die gesamte Entwicklung der gegenständlichen rechtlichen Regelung durchziehen, aufzufinden.

Seine Darstellung leitet der Verfasser mit einem Überblick über die Entwicklungsreihe der Rechtsvorschriften betreffend die Finanzwirtschaft der staatlichen Wirtschaftsorganisationen seit dem Jahre 1948 bis zur Gegenwart sowie über den Komplex der bezüglich dieser Problematik gegenwärtig geltenden Rechtsvorschriften ein, wobei er die Konzeption und die Systematik dieser Regelung aufzeigt. Bei seinen Erwägungen über die eventuellen Folgen der in der Vorbereitung befindlichen Novellierung jener Rechtsvorschriften, die die formelle Basis dieser Regelung bilden (das Wirtschaftsgesetzbuch und das Gesetz über die Abführungen zugunsten des Staatshaushaltes und über den Beitrag zur sozialen Sicherstellung) gelangt er zur Schlußfolgerung, daß diese Novellierungen den Inhalt der positiv-rechtlichen Regelung der Finanzwirtschaft, wie sie in den in der Einleitung des Artikles angeführten und im Verhältnis zu den oben genannten Gesetzen, mit deren Novellierung gerechnet wird, bloße Durchführungsbestimmungen darstellenden Vorschriften enthalten sind, unberührt lassen sollten.

Eingehende Aufmerksamkeit widmet der Verfasser den Fragen der sogen. persönlichen, der sachlichen und der zeitlichen Kompetenz der rechtlichen Regelung der Finanzwirtschaft der Produktionswirtschaftseinheiten und Unternehmen, die vor allem in der Verordnung der Regierung der ČSSR Nr. 161/1980 Slg. enthalten ist. Besonders die Erwägungen über die sogen. persönliche Kompetenz nehmen im Artikel einen bedeutenden Platz ein. Der Verfasser reagiert damit auf eine gewisse Verschiebung im Verständnis der Produktionswirtschaftseinheit in der tschechoslowakischen Gesetzgebung, welche Verschiebung bereits im Titel der gegenwärtigen rechtlichen Regelung selbst, zum Unterschied von der vorangegangenen Regelung („über die Finanzwirtschaft der staatlichen wirtschafts- und einiger weiterer sozialistischen Organisationen“) zum Ausdruck kommt und wie dies notwendigerweise aus den Direktiven der Parteiorgane (vgl. besonders die Materialien des XVI. Parteitages der KPTsch) und der Staatsorgane hervorgeht, wonach die Produktionswirtschaftseinheiten zum grundlegenden Kettenglied bei der Leitung der Volkswirtschaft auszubauen sind. Der Verfasser macht aufmerksam auf die Art, wie die erwähnte Verschiebung im Verständnis der Produktionswirtschaftseinheit augenfällig in der in den Rechtsvorschriften verwendeten Terminologie zum Ausdruck kommt. In der Verordnung der Regierung der ČSSR Nr. 161/1980 Slg. wird unter der Bezeichnung Produktionswirtschaftseinheit etwas anderes verstanden als in der Verordnung der Regierung der ČSSR Nr. 91/1974 über die Organisation der Produktionswirtschaftseinheiten und ihre Statuten. Während es hier vor allem um die Umschreibung einer bestimmten Art der organisatorischen Anordnung der produktionstechnischen Grundlage und ihrer Tätigkeiten ohne Rücksicht auf ihren organisatorisch-rechtlichen Charakter geht, verfehlt man in jener Verordnung die Produktionswirtschaftseinheit als bestimmte organisatorisch-rechtliche Form, als konkretes Subjekt der Wirtschaftsführung. In Übereinstimmung damit gibt es im Sinne der Regierungsverordnung Nr. 161/1980 Slg. Produktionswirtschaftseinheiten (analoge Einheiten in den nicht produzierenden Wirtschaftszweigen, z. B. im Handel) aller in der Verordnung der Regierung der ČSSR Nr. 91/1974 proklamierten Organisationsformen, mit Ausnahme der Ressortunternehmen ohne angeschlossene Organisationen. Daher sind Produktionswirtschaftseinheiten laut den Vorschriften über die Finanzwirtschaft die Trusts von Unternehmen, die Konzerne und die Ressortunternehmen mit angeschlossenen Organisationen. Bis zu einem gewissen Grad gilt das, was für die Verschiebung im Verständnis der Produktionswirtschaftseinheit gilt, auch für das „Unternehmen“. In den älteren Vorschriften wird dieser Ausdruck allgemein nicht so verwendet und man muß ihn daher interpretieren. In den neuen Vorschriften über die Finanzwirtschaft der Produktionswirtschaftseinheiten und Unternehmen werden nunmehr unter „Unternehmen“ verstanden:

1. alle staatlichen Wirtschaftsorganisationen außer jenen, die oben als inhaltlich

unter den Begriff der Produktionswirtschaftseinheit fallende angeführt werden (d. i. außer den Konzernen und den Ressortunternehmen mit angeschlossenen Organisationen), und dies ohne Rücksicht darauf, ob es um eine Organisation im Rahmen einer Produktionswirtschaftseinheit oder um eine direkt dem Zentralorgan nachgeordnete Organisation geht;

2. Konzernunternehmen und zweckgebundene Organisationen der Konzerne;

3. Organisationen des auswärtigen Handels, d. i. Außenhandelsunternehmen und Aktiengesellschaft zum Betrieb der Außenhandelstätigkeit. Im Zusammenhang mit diesen Änderungen im Verständnis einiger Begriffe macht der Verfasser auf gewisse, in der Konzeption und den Formulierungen der Rechtsvorschriften bisher nicht vollständig gelöste Probleme bei der praktischen Realisierung aufmerksam, die die oben angeführten Verschiebungen im Verständnis mit sich bringen können, und tritt für eine beschleunigte theoretisch-legislative Lösung ein.

Die sachliche Kompetenz der Vorschriften über die Finanzwirtschaft der Produktionswirtschaftseinheiten und Unternehmen umschreibt der Verfasser des Artikels einerseits mit der Regelung der Schaffung und Verwendung der Finanzquellen (Gewinne und Abschreibungen der Grundfonds) der Produktivwirtschaftseinheiten und Unternehmen, wobei vor allem die Regelung besonders der Schaffung und der Verwendung der Fonds der Produktionswirtschaftseinheiten und Unternehmen einen speziellen Platz einnimmt, andererseits mit der Regelung der Tätigkeit der Zentralorgane der Staatsverwaltung und der Nationalausschüsse, die mit der Finanzgebarung der nachgeordneten Produktionswirtschaftseinheiten und Unternehmen zusammenhängt und hauptsächlich die Schaffung und Verwendung der Fonds der Zentralorgane und der Nationalausschüsse zum Gegenstand hat.

Daneben wird die positivrechtliche Regelung der Finanzwirtschaft der Produktionswirtschaftseinheiten und Unternehmen im Artikel durch die Grundsätze charakterisiert, die teils in den diesbezüglichen Rechtsvorschriften direkt ausgesprochen werden, teils vom Verfasser aus den einzelnen Bestimmungen dieser Vorschriften abgeleitet werden, wobei der Verfasser konstatiert, daß die Mehrzahl dieser Grundsätze bereits in den vorangegangenen rechtlichen Regelungen zur Geltung kam, die Neuregelung sie jedoch akzentuiert und weiterentwickelt, wodurch sie häufig auf eine qualitativ höhere Ebene gehoben werden; um neue Grundsätze geht es nur in beschränktem Maße. Vom Verfasser des Artikels werden nachstehende Grundsätze für die rechtliche Regelung der Finanzwirtschaft der Produktionswirtschaftseinheiten und Unternehmen angeführt:

1. Der Grundsatz der aktiven Funktion des Staatshaushaltes und des Finanzplanes, der aus dem Prinzip der Steigerung der Rolle des Planes insgesamt als einer der Hauptideen im Rahmen der gegenwärtigen Ansichten über die Leitung der Volkswirtschaft in der ČSSR abgeleitet wird. Das Wesen des Grundsatzes der aktiven Funktion des Staatshaushaltes und des Finanzplanes kommt in groben Zügen darin zum Ausdruck, daß die Ziffern dieser Dokumente nicht bloß eine passive Anhäufung von Zahlen sein dürfen, sondern sie als aktiver Impuls zur Effektivität des gesamten Planes verstanden werden müssen.

2. Der Grundsatz der Entfaltung der wirtschaftlichen Rechnungsführung, die als grundlegende Methode einerseits des Wirtschaftens, andererseits der Wirtschaftsleitung angesehen wird, die die planmäßige Einbeziehung der Produktionswirtschaftseinheiten in den gesamten Komplex der Volkswirtschaft sicherstellt und die Bedingungen für die allseitige Entfaltung ihrer Initiative und relativen wirtschaftlichen Selbständigkeit schafft. Dieser Grundsatz setzt sich in der tschechoslowakischen Wirtschaft bereits seit dem Beginn der Fünfzigerjahre durch, allerdings änderten sich sein realer Inhalt und der Umfang seiner Geltendmachung im Verlauf des Aufbaues des Sozialismus. Gleichzeitig akzentuiert die rechtliche Regelung der Finanzwirtschaft der Produktionswirtschaftseinheiten und Unternehmen die Entwicklung der wirtschaftlichen Rechnungsführung.

3. Der Grundsatz der erweiterten Selbstfinanzierung, der von der Voraussetzung ausgeht, daß die Deckung der geplanten Erfordernisse der Produktionswirtschaftseinheiten und Unternehmen vor allem davon abhängt, wie diese Subjekte selbst Finanzquellen schaffen.

4. Der Grundsatz der Produktionswirtschaftseinheit als des grundlegenden Kettengliedes der Leitung. Dieser Grundsatz ist neu. Die Umformung des Produktionswirtschaftseinheit zum grundlegenden Kettenglied der Leitung ergab sich allerdings bereits aus den Schlußfolgerungen des XV. Parteitages der KPTsch und wurde auch

durch die Schlußfolgerungen des XVI. Parteitages bestätigt. Das Wesen dieses Grundsatzes auf dem Gebiete der Finanzwirtschaft besteht darin, daß die Produktionswirtschaftseinheiten zu den hauptsächlichlichen Subjekten der finanziellen Beziehungen, die das komplexe Fondssystem ausbildet, zu ausschließlichen Trägern der Pflichten gegenüber dem Staatshaushaltsplan und — unter Berücksichtigung des Maßes der Dezentralisierung der Tätigkeit der Produktionswirtschaftseinheiten — auch zu Teilnehmern an den Kreditbeziehungen zur tschechoslowakischen Staatsbank werden. Die stimulierende Funktion der Finanzwirtschaft verbindet sich auf diese Weise in erster Linie mit der Produktionswirtschaftseinheit, während die Finanzwirtschaft der Unternehmen, die Bestandteile einer solchen Produktionswirtschaftseinheit sind, sich organisch in die Wirtschaft der Produktionswirtschaftseinheit einschaltet und mit ihr ein homogenes Ganzes bildet, was bisher kaum der Fall war.

5. Der Grundsatz des Fonds- (zweckgebundenen) Charakters der Finanzwirtschaft, der sich aus der gesamten Konzeption ihrer rechtlichen Regelung ergibt, und dessen Wesen darin besteht, daß die finanziellen Mittel auf allen Ebenen der Leitung nach den in den Rechtsvorschriften festgesetzten Kriterien in Fonds aufgeteilt sind und daß die Mittel dieser Fonds nur zu jenen Zwecken verwendet werden dürfen, die für diesen oder jenen Fonds in der rechtlichen Regelung vorgesehen sind.

6. Der Grundsatz der Beschränkung der Redistribution (Umverteilung) der Finanzquellen. Dieser Grundsatz ist gewissermaßen die Ergänzung oder das Gegenstück der Grundsätze betreffend die Entfaltung der wirtschaftlichen Rechnungsführung und der erweiteren Selbstfinanzierung. Er beruht auf bestimmten Einschränkungen, die die rechtliche Regelung den Zentralorganen und den Nationalausschüssen bei der Umverteilung der Gewinne und der Abschreibungen der Grundmittel auferlegt durch ihre teilweise Zentralisierung in eigenen Fonds.

Die objektiven ökonomischen Bedingungen und Bedürfnisse erfordern, daß die Art der Finanzwirtschaft nach den bestimmten Gattungen der Produktionswirtschaftseinheiten und Unternehmen differenziert wird. Um dieser Anforderung zu entsprechen, führen die Rechtsvorschriften eine genaue Klassifizierung der Wirtschaftssubjekte durch, und zwar nach mehreren Klassifikationsgesichtspunkten, besonders nach den Beziehungen zum Staatshaushalt, nach der organisatorisch-rechtlichen Form, nach der Unterordnung, nach dem Gegenstand der Tätigkeit und nach der steuerlichen Vergebührung. Der Autor bringt auch einen Überblick über die Grundlagen der in den Vorschriften akzeptierten Klassifizierung, deren Darlegung Gegenstand des Artikles ist.

Ein wesentlicher Teil des Artikels ist der Problematik des Begriffs, der Errichtung, der Schaffung und der Verwendung der Fonds der Produktionswirtschaftseinheiten und Unternehmen gewidmet. Soweit es um die allgemein theoretische Seite der Problematik geht, gelangt der Autor im wesentlichen zu nachstehenden Schlußfolgerungen:

1. Fonds im Sinne der Vorschriften über die Finanzwirtschaft der Produktionswirtschaftseinheiten und Unternehmen sind die finanziellen Mittel (bezw. die in Geld ausgedrückten materiellen Mittel), die in der Buchhaltung gesondert geführt werden und zur Befriedigung von im vorhinein festgesetzten Bedürfnissen bestimmt sind und in der Weise und aus Quellen, die ebenfalls im vorhinein gegeben sind, angesammelt wurden. Durch diese in den allgemein verbindlichen Rechtsvorschriften festgelegte Zweckbestimmung und Art der Beschaffung nehmen diese Fonds rechtlichen Charakter an, können jedoch nicht mit traditionell aufgefaßten juristischen Personen vom Typ einer Stiftung oder eines Fonds identifiziert werden; die Fonds der Produktionswirtschaftseinheiten und Unternehmen sind nicht selbständige Träger eigener Rechte und Pflichten. Damit unterscheiden sie sich z. B. von den staatlichen zweckbestimmten Fonds, die nach Verfassungsvorschriften errichtet sind.

2. Unter der Errichtung eines Fonds versteht man eine einmalige Tatsache (Akt), deren Ergebnis die Konstituierung des konkreten Fonds bei einem konkreten Subjekt der Finanzwirtschaft ist, und zwar die Konstituierung durch die Festsetzung des Charakters und der Benennung des Fonds und des Subjektes, bei dem der Fonds errichtet wird, wobei dieses Subjekt eventuell auch nur der Gattung nach bestimmt sein kann (z. B. Unternehmen der Bauwirtschaft). Die reale Tatsache, mit der der Fonds errichtet wird, ist in der Regel ein rechtlicher Akt, sei es normativer oder individueller Natur. Unter der Schaffung eines Fonds versteht man die (mehr oder weniger faktische) Tätigkeit, die im Ansammeln der Geldmittel

für den rechtlich bereits errichteten Fonds besteht. In der Regel erfolgt dies durch Zuteilungen aus dem Gewinn oder durch Überweisungen aus anderen Fonds. Auch diese Tätigkeit läßt sich natürlich in ihre einzelnen Komponenten zerlegen, wozu — neben den vor allem buchhaltungstechnischen Operationen — auch manche Entscheidungen gehören (z. B. die Entscheidung über die Zuteilung aus dem Gewinn). Soweit es um die Errichtung von Fonds durch die Vorschriften über die Finanzwirtschaft der Produktionswirtschaftseinheiten und Unternehmen geht, unterscheidet man drei Arten, und zwar die Errichtung durch 1) eine Rechtsvorschrift, 2) die Entscheidung eines übergeordneten Organes, 3) die Entscheidung des Subjektes der Finanzwirtschaft selbst. Mit der Problematik des Charakters einer Entscheidung des Subjektes der Finanzwirtschaft selbst beschäftigt sich der Verfasser im Artikel eingehender.

3. Die Fonds der Produktionswirtschaftseinheiten und Unternehmen teilt man allgemein in zwei Gruppen ein, einerseits in Fonds, die die Finanzierung der geplanten Erfordernisse sicherstellen, andererseits in Fonds der materiellen Stimulierung. Die Fonds der ersten Gruppe haben objektiven Charakter, der sich aus den Erfordernissen eines selbständig wirtschaftenden Subjektes ergibt; die Mittel für die Zwecke, zu deren Finanzierung diese Fonds bestimmt sind, werden im allgemeinen von den Produktionswirtschaftseinheiten und Unternehmen benötigt, da sonst das Wesen der Wirtschaftstätigkeit dieser Subjekte selbst gefährdet wäre. Dagegen haben die Fonds der materiellen Stimulierung den Charakter von Fonds, die als Instrumente der zielbewußten Beeinflussung der Wirtschaftstätigkeit mit Ausrichtung in einer bestimmten Richtung errichtet wurden.

Nach der Darlegung der allgemein theoretischen Seite von Begriff, Errichtung, Schaffung und Verwendung der Fonds der Produktionswirtschaftseinheiten und Unternehmen beschäftigt sich der Artikel mit der eingehenderen Behandlung dieser Fragen bei den einzelnen Gattungen von Fonds dieser oder jener Subjekte der Finanzwirtschaft.

Der Artikel schließt mit einem kurzen Überblick über die rechtliche Regelung der Tätigkeit und der Fonds der Zentralorgane und der Nationalausschüsse, besonders im Zusammenhang mit der sogen. Redistribution der Finanzquellen und über die rechtliche Regelung der Sanktionen wegen Verletzung der sich aus den Vorschriften über die Finanzwirtschaft der Produktionswirtschaftseinheiten und Unternehmen ergebenden Verpflichtungen.

ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE IURIDICA 1 - 1983

Redakční rada časopisu: prof. JUDr. Zdeněk Lukeš, CSc. (předseda);
JUDr. Karel Malý, CSc. (tajemník); doc. JUDr. Dagmar Císařová, CSc.;
prof. JUDr. Jaromír Kincl, DrSc.; prof. JUDr. ing. Eduard Kučera, DrSc.;
doc. JUDr. Jiří Švestka, DrSc.

Vydala Univerzita Karlova, Praha
Prorektor-editor prof. RNDr. Václav Prosser, CSc.
Odpovědný redaktor doc. RNDr. Jiří V. Černý, CSc.
Vedoucí univerzitní edice PhDr. Zdeňka Vávrová-Rejšková

[D] Graficky upravil Jiří Kreuziger

Z nové sazby písmem Primus vytiskl Tisk, knižní výroba, n. p., Brno,
závod 1

Náklad 500 výtisků

Vydání 1.

Kčs 10,—